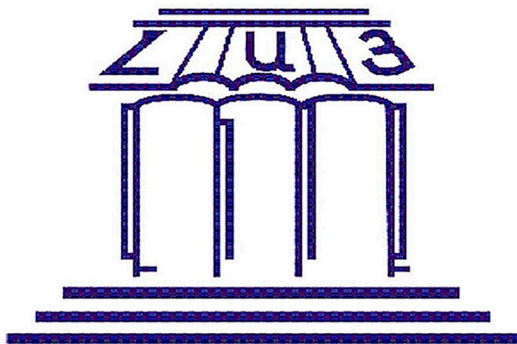

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

3
Հ.Կ.Կ.Կ.Կ. ԱԳԻՏ-ԲԱԺՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ, № 13

371.1
47
Պրոլետարներ բոլոր յերկրներին միացե՛ք

ՍՏՆԳՈՒԼՈՎ

1566

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ
ԿՈՄՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՅԵՎ
ՌԻՍՈՒՑԶՈՒԹՅՈՒՆԸ

Թարգմ. Ս. ԿՍԶՍԲՅՈՒՆ

371.1
h-52

Յերեվան

1924 թ.

11 MAR 2010

371.1
b-52
Հ.Կ.Կ.Կ. ԱԳԻՏ-ԲԱԺՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ № 43

300
1280-12

Գրադատները բոլոր յերկրներին, միացեք

Ս. ԻՆԳՈՒԼՈՎ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՅԵՎ
ՌԻՍՈՒՑՉՈՒԹՅՈՒՆԸ

1003
11734

Թարգմ. Ս. ՆԱՉԱՐԱՆԻ

1442
1566

ՅԵՐԵՎԱՆ
1924 թ.

Ինչ եւ ասել Ռուսաստանի Կոմմունիստական Կուսակցության XIII համագումարը ուսուցչության խնդիրներին մասին:

Պատ. 756. Տրեստի I-ին տպարան. Տիրաժ 3,000

3693-91

«Աշխատավոր մասնաները ձգտում են զիտության, վորսվհետեւ այդ անհրաժեշտ եւ նրանց հաղթության համար ժողովրդին գործով եւ վոչ թե խոսքով համակրող ուսուցչության լավագույն մասը նրան ողնության եւ դալիս, եւ այս մեղ համար հավաստի դրավակեան եւ, վոր սոցիալիզմի գործը կհաղթանակի»:

Ն. ԼԵՆԻՆ

(1918 թ. ձառից)

I

ԲԵԿՄԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐԶԻՆ

Լուսաշխատավորների համաժողովենական 4-րդ համագումարից հետո պարզվեց, վոր ուսուցչության մեջ խիստ բեկումն եւ առաջացել: Ուսուցչության տրամագրությունը թեքվել եւ բանվոր դասակարգին գործակցելու կողմը, նա վճռականորեն հրաժարվել եւ հակահեղափոխությանը նպաստելուց, դուրս եւ յեկել քաղաքական կրավորականությունից ու «չեղովությունից», անցել մարանչող բանվորության կողմը եւ ձգտում եւ դորավիզ լինել խորհրդային իշխանության, — ահա այն քաղաքական եւ վոլյուցիան, վորով աչքի յե ընկնում ուսաշխատավորների համագումարին հաջորդող մասնականաշրջանը:

Ուսուցչության քաղաքական եւ գաղափարաբանական ճղնաժամը յերկար տեվեց: Խորհրդային հանրապետություններին բանվոր դասակարգը մարտական եւ շինարար գերլարվածության տարիներ անցրեց վոչ

միայն առանց ուսուցչության, այլ հաճախ ունենալով նրան իրեն ընդդեմ՝ հեղափոխության թշնամիներ ընթացողում: Հեղափոխության կողմն անցնելն իսկ ուսուցչությունը կատարեց տանջալի դանդաղությամբ: Բայց այդ բոլորովին բնական է, յեթե ինկատի առնենք, թե ցարիզմի որոք ուսուցչությունն ինչ պայմաններում էր դաստիարակվում: Հին, բուրժուական նախապաշարունակներով ու սովորութիւններով լի դպրոցից և նախահեղափոխական շրջանի կիսաճորտ, կալվածատիրոջ և վոստիկանի կողմից ահաբեկված գյուղից ստացած դաստիարակության այդ իններցիան չէր կարող չարտահայտվել նրանով, վոր ուսուցչությանը չափազանց յերկար ժամանակ էր պետք վորոշելու իր դիրքը դեպի հեղափոխութունը: Մյուս կողմից այդ դիրքի վրա չէր կարող չազդել այն միամիտ համակրությունը դեպի նարոդնիկական սոցիալիզմը, վոր եսերներ շնորհիվ ուժեղ կերպով պահպանվում էր գյուղական ուսուցչության մեջ: Ուսուցչության հեղափոխականությունը ցարական չինովնիկության դեմ կռիվուց և սահմանադիր ժողովի նշանաբանից հետո չէր կարող դնալ: Սա մի բնական մտավոր պահպանողականություն էր, մի բոլորովին անխուսափելի քաղաքական սահմանափակություն, վոր բոլորում էր պատմական զարգացման պայմաններից և մեր ուսուցչության դործունեությունից ու կյանքից: Լենինը՝ ուսուցչության մեր խորհրդային կարգերի նկատմամբ ունեցած խորթությունը—հաճախ թշնամականությունը—հենց այս պատմական և կենցաղական պայմաններով էլ բացադրում էր: 1920 թ. նա ասում էր. «գյուղում մենք ունենք հարյուր հազարավոր ուսու-

ցիչներ, վարոնք՝ ահաբեկված կուլտիներից և մահացու խռատագված ցարական չինովնիկության ձեռքով՝ ի վիճակի չեն հասկանալու նոր իշխանության սկզբունքը»: Բայց նա հուսահատ չէր ուսուցչության ապագայի նկատմամբ: Ուսուցչական մասսան չէր կարող հեղափոխության չորրորդ տարում ըմբռնել խորհրդային պետության հյությունը: Բայց այդ չի նշանակում, վոր նա չի հասկանա իրադարձությունների լմաստը խորհրդային իշխանության գոյության հինգերորդ տարու վերջին, ել, կամ ավելի ուշ: Դրա համար էլ Լենինն ուսուցչությունն իր գիտողության շրջանից դուրս չթողեց: Նույն 1920 թ. վերջին քաղաքականների խորհրդին Վլադիմիր Իլյին իր ճառում շեշտում է. —

«Հայրուր հաղարավոր ուսուցիչներ. դա մի ապարատ է, վոր աշխատանքը պիտի շարժի, միտքը դարձեցնի, մասսաների մեջ դեռ գոյություն ունեցող նախապաշարունակների դեմ մտքաուր կապիտալիստական կուլտուրայի ճնշումը և ուսուցչական մասսայի նրա թերություններով սնված լինելը, վորի պատճառով ուսուցիչը կոմունիստական լինել չի կարող, այնուամենայնիվ չի խանգարի այդ ուսուցիչներին քաղաքացիական սովորների շարքն ընդունելու, վորովհետև նրանք ունեն գիտություն, առանց վորի մենք չենք կարող մեր նպատակին հասնել»:

Չորս տարի առաջ Լենինը հարց դրեց, վոր ուսուցիչների ունեցած գիտությունը մասսաների սեպհականությունը դաժնու: Այդ ժամանակ խոսք կարող էր լինել միայն ընդհանուր գիտության՝ գրագիտության մասին: Բայց Իլյինը հավատում էր, թե մոտ է այն

ժամանակը, յերբ ուսուցիչը կդառնա մի գործիք, վոր
«աշխատանքը պիտի շարժի, նախապաշարութեան զեւթ
պիտի պաշարի» և այլն:

Ժամանակը հաջորդութեամբ աշխատել և հեղա-
փոխութեան համար: Վէ. Իլլիչի այդ մտքի իրագործու-
մը հիմա արդեն իսկապես հնարավոր և դարձել: Վեց
տարի ուսուցչութեանը կարողացաւ դիտել խորհրդա-
յին իշխանութիւնը և, հետեւեալաբար, վերադառնալով
արժեքները: Կուլակային- հա- եր- ական ուսման տի-
կյանքի մնացորդների այս մահացումը ուսուցչութեան
մեջ և նրա՝ պրոլետարական հեղափոխութեան կողմ
անցնելը դանդաղեց մի կողմից այն պատճառով, վոր
գյուղական ուսուցչի մեջ հին կապիտալիստական
բուրժուական դպրոցի բնույթն ու սովորութեանն
շատ ուժեղ էին, մյուս կողմից այն պատճառով, վոր
այդ մահացման գործողութիւնը կատարւում էր կըզ-
գիացած՝ գյուղում, հեղափոխութեան պողոտայից դուրս:
Բայց հենց դրա համար, — վոր այդ բեկումն ուշ տեղի
ունեցաւ, վոր ուսուցչութեան իր այդ նոր հալածա-
ղեպի հեղափոխութեանը տանջանքով, ծանր սխալների
և անհաշիւ զոհով ձեռք բերեց, — այդ բեկումն ավելի
խոր և անկեղծ և, քան քաղաքի մտավորականութեան
այն մասի, վոր շատ արագ փոխեց իր ուղղութիւնը՝
առաջնորդւելով մասամբ «հաշիւներով» և մասամբ
ինքնահաստիք «խորհրդային» նախնական իշխում: Ուսու-
ցիչների այս ձգտումը դեպի խորհրդային իշխանու-
թեանն ու կոմկուսակցութեանը դարձել և հասարա-
կական մի լայն հորձանք, վոր վաղ միայն ստեղծեց
«աշխատակցութեան» և ուղում, այլ կենդանի քաղա-
քական գործ գյուղում՝ հողում խորհրդային իշխանու-

թեան և պրոլետարական հեղափոխութեան դարգացման
համար մղուող պայքարի: Այդ պարզ յերեւացեալ «Պրակտի-
կա»- լով ուսուցչի կոնկուրսից, վորը մեզ հուշ
ուսուցիչ-հասարակական գործիչներին մի ամբողջ պատ-
կերաստեց:

Գյուղական ուսուցչութեանը քաղաքականորեն
տարբեր և միշտ այն տրամագրութեանն էր, ինչ վոր
գյուղի ժամանակակից կենցաղակերպն և մեկ և ամբա-
ցրել նրա մեջ: Մինչեւ հեղափոխութեան ուսուցչու-
թեան մի զգալի մասը բազմաթիւ թիւերով կապւած
է յեղի կուլակային գյուղին: Դրանով կարելի չէ բա-
ցատրել այն իրողութեանը, վոր հաճախ ուսուցիչներն
են յեղի խորհրդային իշխանութեան դեմ կուլակային
ապստամբութեան դադարաւախոտները: Մտինովյան,
Անտոնովյան, Պետլուքյան ապստամբութեանների
մեջ ուսուցիչներն աչքի ընկնող՝ յերբեմն զեկավար՝
դեր են խաղացել: Յեւ յիշե նրանք այժմ դարձել
են դեպի հեղափոխութեանը, ապա իշարս այլ պատ-
ճառներ, կարելի է նաև կուլակի քաղաքական ուժի
թուլացումը և մանր- գյուղացիական մասսայի քաղա-
քական ինքնագործունեութեան աճումը:

Այդ շեշտել և ընդ. հրուպակայան Ռ. Կ. Կ-ի XIII
համագումարում կուսակցութեան գյուղում ունենալիք
կուլտուր — կրթական խնդիրների մասին արած զե-
կուցման մեջ. —

«Մենք շատ ենք խոսում այն մասին, — հայտա-
բարում և նա, — վոր այժմ ուսուցիչը խորհրդային իշ-
խանութեան կողմն և անցել: Իրօք, մենք տեսնում
ենք, ինչպես նա յեռանդով դիտութեան և ձգտում,
ինչպես նա ձգտում և դեպի մեր կուսակցութեանը,

ինչպես նա անպայման Խորհրդային իշխանության կողմն է: Բայց ուսուցչության այս շարժումը արտացոլում է այն, ինչ կատարվում է գյուղական միջավայրում: Ուսուցչությունը ձգտում է գիտության այն պատճառով, վոր աղքատ և միջին շերտերը, վորոնց հետ շփվում է ուսուցչության պլանվոր գանգվածը, խռովահոգ են:

Գյուղի դասակարգային կոիվը, վոր սրվում է գյուղի հասարակական շերտավորման հետ գույքնթաց, անհրաժեշտաբար ստիպում է, վոր ուսուցչությունը քաղաքականապես և դադափարապես սպառազինվի, վորպեսզի մանր գյուղացիության գլուխ բարձրացնող գյուղական բուրժուազիայի դեմ մղած կռիվ ժամանակ հանկարծակիի չգա և չընկնի աշխատավոր ժողովրդի հակառակորդների բանակը:

Կոմկուսակցությունը սիրով ձեռք է մեկնում հասարակության յուրաքանչյուր շերտին, յուրաքանչյուր խմբակցության, վորը ցանկանում է նրա դաշնակիցը լինել բանվոր դասակարգի շահերի համար մղած կռիվում: Ուսուցչությունը թողել է կուլակային-նաբոլորիական ցնորքները և դարձել է գեպի կոմունիստական կուսակցությունը՝ պրոլետարական հեղափոխությանը ծառայելու ցանկությամբ: Միանգամայն բնական է՝ վոր ԿԿ-ը, վորը յերբեք չի կորցրել այն հույսը, թե ուսուցչությունը վերջ է վերջո կգիտակցի իր սխալները և կմտնի մարտնչող աշխատավոր գանգվածների շարքերը,—սրտանց կընդառաջի ուսուցչության, յերբ սա հասարակական գործունեություն ասպարեկն է թեվակոխում վորպես Խորհրդային իշխանության կողմնակից և նրան ոժանդակող

գյուղը կուլտուրապես վերադաստիրակելու գործում:

Ռ. Կ. Կ. -ի XIII համագումարը մտնում է մեր ուսուցչության պատմության մեջ վոչ մայն վորպես նշանաձող, վոր կանգնած է հեղափոխության ընթացքում ուսուցչության դադափարական և հասարակական կյանքի յերկու շրջանների սահմանագծի վրա, այլ նաև, վորպես փայլուն ապացույց այն բանի, թե Կոմկուսը վորքան բարձր է գնահատում ուսուցչության դերը մեր ճնշված, ցարական—կալվածատիրական կարգերի շնորհիվ կողոպտված գյուղի կուլտուրան բարձրացնելու գործում:

II

Ռ. Կ. Կ.-ի ՆՈՐ ԴԱՇՆԱԿԻՑԸ

Կուսնամագումարում ժողովրդական ուսուցչի հարցը կապված էր կուսակցության գյուղում կատարած աշխատանքների մասին յեղած ղեկուցման հետ: Սակայն վոչ մի ուրիշ ղեկուցում չեղավ, վոր այս կամ այն չափով չշոշափեր ուսուցչի գյուղում կատարած հասարակական աշխատանքը: Համագումարի գործնական աշխատանքի հենց առաջին որը ծագեց այդ հարցը: Յերբ Կուսկենտկոմի ղեկուցող ընկ. Զինովյեվը կուսակցության անցյալ տարվա քաղաքականության մասին հաշվետվություն արեց, հատուկ շեշտեց, վոր ԿԿ-ը պրոցական աշխատավորների մեջ առաջացած փոփոխությունը կուսակցությանը հնարավորություն է տալիս գյուղում ուսուցչության վրա հենվելու:

Ուսուցչության հարցի մասին տար վիճաբանություն ծագեց ընկ. Կալինինի և ընկ. Կրուպսկայայի շրջական աշխատանքների մասին արած ղեկուցումների առթիվ: Այդ վիճաբանությունների ընթացքում թե համագումարի պլենումի և թե հանձնաժող

դովերի մեջ շատ հոգեւորներ հանդես յեկան։ Հատկապէս կարեւոր և հետաքրքիր և պլենումի մեջ արտասանած ընկ. Ռիկովի ճառը, վորի մեջ նա բաժանական մանրամասն կանգ առավ այն դերի վրա, վոր ուսուցիչն ունի վորպէս խորհրդային խնդիրները գլուղում կատարող։

Ուսուցիչը համագումարի հաճախակի ուշադրութեան առարկա յի դարձել ընկ. Կամենսկի և ընկ. Անդրեևի Կոնստանտին և Կոնստանտինի մասի արած գեղեցիկ ժամանակ։ Հանձնաժողովներումն և ուսուցչի հարցը դրված ևր հետեւյալ խնդիրներին կից.— աշխատանք յերկուսարդութեան մեջ, ազիտ պրոպ աշխատանք, աշխատանք կանանց մեջ, մամուլ, կուսակազմակերպչական խնդիրներ և այլն։

Յեթն ընդամենն ուշադրութեան առնենք ուսուցչութեան Կարմիր հրապարակում կատարած ցուցը, համագումարում լուսաշխատավորների ներկայացուցիչները արտասանած ճառերը և ընկ. Ջինովյեվի պատասխան-ճառը, այնուհետև կուսհամագումարի ներկայացուցիչներին՝ ցուցարար լուսաշխատավորներին ուղղված ճառերը, ապա չի կարելի չընդունել, վոր Կոմկուսի այդ համագումարին ուսուցիչն, այսպէս ասած, որվա հերոսն ևր։

Ինչպէս ևր դրված ուսուցչի հարցը կուսհամագումարում, բանվորական պետութեան այդ բարձրագույն քաղաքական առայանում։

Համագումարը պետք և վարողը իր վերաբերմունքը դեպի ուսուցչութեանը։ Նա այդ պիտի աներ այն պատճառով, վոր ուսուցչութեանը, վորը կովի առաջին տարիներին հեղափոխութեանը չեր մասնակց-

ցնւմ կամ հակառակորդ ուժ ևր, այժմ մեր գլուղի հասարակական կյանքի կարևոր ազդակն և։ Իշխող և պետութեանը դեկտատոր կուսակցութեանը չեր կարող անտես անել գլուղում հանդես յեկած նոր դաշնակիցը, յերր այնտեղ հիմա նորից գլուխ և բարձրացնում կուլակ-վաշխառու-բուրժուազիան։

Կոմկուսը դրանից առաջ և ուշադրութեան և դարձրել ուսուցչութեան վրա։ Կենտկոմը բոլոր կուսկոմիներին ուղղած շրջաբերականում հետևյալն և գրում.—

«Վերջին տարիներում գլուղական ուսուցչութեան մեջ դեպի Ռ. Կ. և ու խորհրդային իշխանութեանն առաջ յեկած պարզորոշ բեկումն անհրաժեշտ և դարձնում, վոր կուսակազմակերպութեանն և ուշք դարձնեն գլուղական ուսուցչութեան վրա, վորպէսզի նրան լայն չափերով և համակարգված ձևով դրավենք դեպի գլուղի կուլտուրական-հասարակական ամեն տեսակի աշխատանք»։

Այնուհետև շրջաբերականը թվում և ուսուցիչներին կատարելիք աշխատանքի բոլոր ճշգրտութեանը, վորտեղ մտնում և ամեն ինչ՝ կոնկրետով աշխատանքից մինչև ֆիզկուլտի խմբակների կազմակերպութեանը։ Ուսուցիչն, ըստ այդ շրջաբերականի, վորմիայն կուլտուրական աշխատավոր և, այլ նաև կազմակերպչական—հասարակական գործիչ։ Պարզ և, վոր գլխավորը հետևյալն և՛ ողնել ուսուցչին շուտ հրաժարվել հին տրամադրութեաններից և հայացքներից, դուրացնել նրա հարակցութեանը խորհրդային քաղաքականութեան, բանվորական հեղափոխութեան հիմունքների և բանվորա-գլուղացիական պետութեան

հետ: Միայն այն հեղաշրջված դպրոցական աշխատանք-
վոր—ուսուցիչը կարող է միացնել դասավանդությունը
մեր հեղափոխութեան պաղափարներին տարածման
հետ, դպրոցը խորհրդային դարձնել և սոցիալական
մասնակալից հեղափոխական փոփոխություններ
և իր միջից սեմինարական-նորաստիճական դաստի-
րակութեան հնադարյան մեթոդներ և ըմբռնում և մեր
խորհրդային իրականությունն առանց տիրացու-
կան ազդատման: Ուսուցիչը պետք է իրեն վերադաս-
տիարակի: Նա հենց ինքն է տեղում այդ ուստի
կենտրոնն իր շրջաբերականում անհրաժեշտ է գտնում
ամեն կերպ աջակցել ուսուցչին:

«Վորպեսզի գյուղական ուսուցիչը մոտենա խոր-
հրդային իշխանության,—ասված է այնուհետև կենտ-
րոնի շրջաբերականում,—և նրա հասարակական-քաղա-
քական աշխատանքը գյուղում լայնանա և խորանա,
կուսակազմակերպությունները մեծապես պիտի սատարեն
լուսաբաժիններին և լուսաշխի միությունները, ուսուցիչ-
ների վերապարաստության խնդրում: Կուսակազմակեր-
պությունների պարտականությունն է՝ դասախոսնե-
րին և ղեկավար կոմունիստներին միջոցով լայն վերա-
պարաստության գտնելը և խմբակներ կազ-
մակերպել: Դասընթացների և խմբակների պարապ-
մունքների հիմնական նյութը պիտի լինի,— տարրա-
կան դպրոցի նոր ծրագրերի և դասագրքերի, խորհր-
դային սահմանադրության, հիմնական հոդովին օրենք-
ների, կոստյումային շինարարության հիմունքների
և քաղաքագիտության հիմնական սկզբունքների
ուսումնասիրությունը, վերջ ուսուցչին պարաստումի
և գյուղի հասարակական—քաղաքական աշխատանք

համար: Հատուկ ուշք պիտի դարձնել, վոր գյուղի ու-
սուցիչը գիրք և լրագիր ստանա: Ռ. Կ. Կ.-ի և ԿՅԵՄ-ի
կազմակերպությունները հնարավորություն պիտի
ընձեռեն, վոր գյուղական ուսուցչությունը նրանց
մոտ յեղած գրականությունից և թերթերից ոգավել
կարողանա: պիտի աջակցեն, վոր նա թերթ ստանա
և անհրաժեշտ գրականություն ունենա:

Այդպիսով դեռ մինչև իր համագումարը, Կոմկուսը
հանձին կենտրոնի, հարց է հարուցել ամեն կերպ ա-
ջակցելու ուսուցչության, վոր սա իր քաղաքական
պարաստության մակարդակը բարձրացնի և իր ու-
ժերը գործադրի կուստիճական և հասարակական
գործունեության ասպարեզում: Կուսակազմակերպը
միահամուռ խրախուսեց այդ վերաբերունքը դեպի ու-
սուցչությունը և մի շարք միջոցներ տալով կեց-
մոտեցնելու կուսակցությանը:

Ուսուցչության՝ Կոմկուսին մերձեցնելու վստա-
հելի միջոցներից մեկն էլ ուսուցչության և իր արհմի-
ությունների կապն է և կուսաշխի միությունների միջոցով,
վորը Ռուսաստանի արհմիության կազմում մի ողա-
կըն է, ուսուցչությունը սերտ շփվում է քաղաքի բան-
վորության և գյուղի բարակության հետ: Միայն այն
դեպքում ուսուցիչն իրեն կզգա վորպես մի մասնիկ
Ռ. Կ. Կ.-ի անմիջական ղեկավարությունում առաջ
շարժող աշխատավորության կազմակերպված գանդ-
վածի, յի՜րը նա իր միություն միջոցով կապված
կլինի համայն աշխատավորներին կյանքին: Ընդ. Լե-
նինն էլ է շեշտել այս խնդիրն ամբողջ յեռանդով և
համոզիչ ձևով իր «Մի փոքրիկ և մի փոքրից» գրք-
քում:

«Պետք է սխտեմատիկ կերպով ուժեղացնել գյուղական ուսուցչիներին կազմակերպելու աշխատանքը, — գրում է նա, — վորպեսզի նրանց բուրժուական կարգերի նկյուկ լինելուց՝ ինչպիսին նրանք ցարդ յեղել են համարյա առանց բացառութեան բոլոր կապիտալիստական յերկրներում՝ դարձնենք խորհրդային կարգերի նկյուկ, վորպեսզի նրանց միջոցով պոկենք գյուղացուն բուրժուազիայի դաշնակցութեանից և դարձնենք բանվորութեան դաշնակց»:

Ուսուցչական կազմակերպութեանների միջոցով նախ ուսուցչութեանը՝ ապա սրա միջոցով գյուղացիութեանը, բանվորութեան կողմը քաշել, — ասա ինչպես եր պատկերացնում իլլիք բանվորութեան և գյուղացիութեան բարեկամութեանն ամրացնելու հանապարհներից մինը: Այդ պատճառով կուսնամագումարը հատուկ շեշտել է լուսաշխի միութեան կարևորութեանը, վորպես մի կազմակերպութեան, վորի ոգնութեամբ ուսուցչութեանը կկարողանա ստեղծագործ աշխատանքի լայն ուղիով ընթանալ՝ հոգևա խորհրդային պետութեան: Համադրւմարը հաստատեց, վոր «կուսդպրոցներն ուսուցչութեան ղեկավարութեանը պիտի տանեն լուսաշխի միութեան ֆրակցիայի միջոցով՝ աշխատելով ամրապնդել այդ միութեան որդանները տեղեւորւմ: Այդպիսով բանաձեն ընդգծում է, վոր Կոմկուսը և ուսուցչութեանը միացնող ողակը արձիւթութեանն է: Հետեււարոր, վորպեսզի ուսուցչութեանն իրեն մոտ զգա Կոմկուսակցութեան, նա պիտի սերտ կապվի իր արհեստակցական կազմակերպութեան:

ՔԱՂԱՔԱԿՐԹԱԿԱՆ ՄԿՐՍ

Կոմկուսը միշտ ել պարզ գիտակցել է, վոր մեր գյուղացիական անգրագետ յերկրում հեղափոխութեան նվաճումներն ապահովող պայմաններից մեկն ել աղքատակութեան, առաջին հերթին՝ գյուղացիութեան քաղաքակրթական մտկարդակի բարձրացումն է: Սոցիալիզմի իրականացումը գյուղում հնարավոր է մեր տեխնիկայի լավացմամբ և գյուղատնտեսական արդունաբերութեան մեքենավորմամբ:

Մեր խորհրդային աղքատ գյուղը տեխնիկայի կողմից շատ ցած մակարդակի վրա յէ: Մեզ մոտ խոսք կարող է լինել վոչ այնքան կատարելագործված տեխնիկայի գործադրութեան, վորքան գյուղացու տնտեսութեանը վարելու ամենապարզ բարեւոյ ձեւերի կիրառման մասին: Սակայն ամենաչնչին բարեւոյումն անգամ հնարավոր է միայն, եթէ գյուղացին գիտակից է վերաբերվում այդ բանին: Մինչև հիմա մենք գյուղում հանդիպել ենք տնտեսական ամենամութ պահպանողականութեան. գյուղացին պապենական ավանդներով է տանում իր տնտեսութեանը և վճարականորեն դեմ է ամեն տեսակ նորմուծութեան:

Դեռ 1919 թ. Կոմկուսն իր VIII համագումարում անհրաժեշտ է գտել կովել մեր գյուղի տնտեսական անշարժութեան դեմ և այդ գործում հույսը դրել է ուսուցչութեան վրա: Բանաձեի (Լենինի գրած) մեջ ասված է. —

«Գյուղում չպիտի լինի վորեւէ զտրոց, դասընթաց կամ մի այլ լուսավորութեան կազմակերպութեան»:

թյուն, վոր չձգտի՝ համաձայն հավաքական ուսուցման արտադրական աշխատանքի սկզբունքի՝ լինել միաժամանակ և որինակիլի գյուղատնտեսական կազմակերպություն, լիակատար կամ մասնակի ձևով: Գյուղատնտեսական կրթությունը պիտի տարվի այնպես, վոր նրա տվյալները կառվեն կոմսոնիստական յեղրակացությունների հետ և կուսակցության ընդհանուր ձգտման ծառայեն, այսինքն՝ վերածել գյուղական մասնավոր տնտեսությունը սոցիալիստականի: Գյուղացիների մեջ տարված պրոպագանդը չպիտի դատել հողագործի կենսական գործնական խնդիրներից, այլ սերտ կապել գյուղական տնտեսության հետ: Դեռ բանվոր դասակարգի իշխանության գլուխն անցնելուց յերկու տարի հետո, յերբ ամբողջ յերկիրը բանակատեղիի յեր վերածված, յերբ Խորհրդային իշխանության գլխավորն պատակն եր՝ յետ մղել չորս կողմից յեկած թշնամու հարձակումները, — կոմկուսակցությունն իրեն առաջադրել եր գյուղացու տնտեսավարության ձևերի բարելավումը:

Քաղաքացիական կռիվների պայմաններում և պարենաշխման քաղաքականության ժամանակ, յերբ գյուղացին անհատապես շահագրգռված չէր մշակիլիք տարածություններն ընդլայնելու և գյուղատնտեսության արտադրողականությունը բարձրացնող ավելի կատարելագործված միջոցներ կիրարկելու, գյուղատնտեսական պրոպագանդը հող չունեի: Հողի յեռամաս մշակումից (трешполье) բազմամաս մշակմանն անցելը (многopolye) գյուղացության մոտ ընդունելություն չէր գտնում, վորովհետև նա չէր ձգտում արտադրողականության բարձրացման, այլ սոսկ սեփական

սպառման պահանջները բավարարման ուստի նա արտադրում եր այնքան, վորքան պահանջներ կենդանի իրեն, իր ընտանիքին և աշխատող անասուններին:

Նոր տնտեսական քաղաքականությունն ավելի նպաստավոր պայմաններ ստեղծեց գյուղական տնտեսության արտադրողականության համար և աղբից, վոր գյուղացին նոր, տնտեսությունը վարելու ավելի բարելավ ձևերի կիրառումով շահագրգռվի:

Այդ բանին մեծ խթան հանդիսացավ նաև 1921 — 22-ի սովը: Յիրաշտի ավերիչ հետևանքների վախը գյուղացու միտքն ուղղեց՝ փնտրելու հողաշինարարության այնպիսի ձևեր, մշակելու այնպիսի բույսեր, վորոնց բխտը յեղանակից կախված չի:

Սակայն ամբողջությամբ վերցրած գյուղացիությունը մինչ այսօր ել խիստ յերկրայորեն և վերաբերվում ամեն նորմուծության: Հողամշակության հին ձևերի յուրաքանչյուր փոփոխություն հանդիպում և ներքուստ համառ հակադդեցության: Սա մեր գյուղի անկուլտուրականության պտուղն է, գյուղացին կամը գերադասում է կալսելու մեքենայից վոչ թե այն պատճառով, վոր նա կալսելու մեքենա ունենալ չի կարող, այլ նույն այն պատճառով, ինչ պատճառով նա հեքիմը գերադասում է բժշկից:

Մեր գյուղի այս անկուլտուրականությունը շատ լավ բնորոշել է ընկ. Կալինինը Կուսամագուժարի իր ղեկուցման մեջ, յերբ խոսում է գյուղատնտեսի և գյուղացու մասին: Ամբողջ ՍՍՀՄ-ում 20 միլիոն գյուղացիական տնտեսության համար 10,000 գյուղատնտես կա, սակայն աշխատանք ունեն միայն 8000-ը.

3693 91

2000-ն անգործ են: Պետութիւնն ի վիճակի չէ պահելու բոլոր գյուղատնտեսներին: Միթէ գյուղացիութիւնը չի կարող յուր միջոցներով սգտագործել այդ անգործ գյուղատնտեսների փորձառութիւնը: Վսչ. նա կարող է այդ անել, նա պարզապէս նրանց պահանջը չի զգուշ, շահադրգուշ չի գյուղատնտեսական գիտելիքները գործադրել իր տնտեսութեան մեջ. մինչդեռ նա 50,000 տերտեր է պահում. ինչու չպիտի կարողանար 2000 գյուղատնտեսի աշխատանքը վարձատրել:

Հեղափոխութիւնից հետո գյուղի և քաղաքի կուլտուրական մակարդակները համաչափ չեն բարձրացել: Բանվոր դասակարգն իր զարգացման մեջ շատ ավելի յետաձգեց: Գյուղացիութիւնն արտասովոր դանդաղութեամբ է շարժվում: Ի վերջո գյուղի և քաղաքի աշխատավոր դանդաղածների միջև կուլտուրական մակարդակների մի այնպիսի անջընթակ է ստեղծվել, վորին ընկ. Զինովկովը XIII համագումարում «քաղաքակրթական մկրատ» անունն է տվել:—

«Ինչպէս ել լինի,—ասել է նա,—մենք պետք է գյուղի մտավորականութեան խնդիրն առաջ քաշենք: Ուսուցիչները, շէրջանային գյուղատնտեսները կարող են և պետք է մեզ հետ լինեն: Բացի այն «մկրատից», վորի մասին այնքան խոսվել է, գոյութիւն ունի նաև «քաղաքակրթական մկրատ»: Այդ չորիսի մոռացութեան տալ: Գյուղի և քաղաքի կուլտուրական անջընթակը մնացել է նույնը, տեղ-տեղ ել մինչև ավանգամ մեծացել է»:

Անհրաժեշտ է ինկատի առնել, վոր յեթե արն-

տեսական մկրատը մենք նեղացրել ենք յերկու շերտ ել՝ թէ գյուղինը և թէ քաղաքինը՝ իրար սեղմելով, ապա կուլտուրական մկրատը մենք կարող ենք սեղմել միայն գյուղական ցած ծայրից: Յետ այս ասպարեզում մեծ աշխատանք ունի կատարելու գյուղական ամեն մի քիչ թէ շատ պիտակից աշխատավոր, իսկ տոռջին հերթին՝ ուսուցչութիւնը:

Չորիսի համատալ, վոր մեր պայմաններում քաղաքակրթութեան մկրատի վերացումը հնարավոր է. բայց վոր հնարավոր է նրա բացվածքը նեղացնել, անկասկած է: Կուսակցութիւնն այս խնդրի լուծումը սպասում է գյուղական լուսաշխատավորներից, վորոնք միայն այն ժամանակ կարող են կարծել, թէ իրենց հասարակական պարտականութիւնը կատարել են, յերբ նրանց կհաջողվի խախտել գյուղական յետաձգեց շերտերի անշարժութիւնը և նրանց շահագրգռել ավելի կատարելագործված գործիքների և իրենց տնտեսութիւնը վարելու ավելի բարելավ ձեւերի կիրարկումով:

IV

ԻՆՉ ԱՆԵԼ

Ուսուցչութեան այս խնդիրը—ոժանդակել, վոր հողամշակման նոր միջոցներ թափանցեն գյուղը—այնքան ավելի լուրջ է դառնում, վորքան նրա իրականացումը գյուղի հասարակական-տնտեսական բարդ հանգամանքներում է կատարվելու:

Ռ. Կ. Կ-ի XIII համագումարը մեծ ուշադրութեամբ է զբաղվել գյուղի զրոյթեամբ: Գյուղացիութեան ներսում կատարվող յեղեղութիւնները ցույց

հն տալիս մի կողմից կուլակ շերտի աճում, մյուս կողմից չունեվոր շերտի աղքատացում և քայքայում: Մանր գյուղացիութունը կազմում է գյուղական ազգաբնակչության 63 % -ը: Ունենալով բոլոր տնտեսությունների 74 % -ը մանր գյուղացիության ձեռքում և վարելահողի 40 % -ը և աշխատող անասունների 50 % -ը: Իսկ ունեվոր գյուղացիութունը կազմելով գյուղի ազգաբնակչության 14 % -ը և ունենալով ընդամենը տնտեսությունների 8 % -ը, ունի վարելահողի 34 % -ը և աշխատող անասունների 25 % -ը:

Մենք տվյալներ չունենք այն մասին, թե գյուղատնտեսական ինվինտարն ինչպես և բաշխվում գյուղացիության տարբեր խմբակցությունների մեջ, բայց այն իրողությունը, վոր գութանի, կալսիչ մեքենայի և այլ մեքենաների կալույթը (аренда) տընտեսական ազդակներից մեկն է, վոր մեծ դեր է խաղում առանձին գյուղական տնտեսությունների փոխհարաբերության մեջ, վկայում է, վոր մեռած ինվինտարի վերաբերմամբ ել դրությունը նույնն է, ինչ կենդանի ինվինտարի վերաբերմամբ: Հողը դադարել է լինել այն չափը, վորով սուսջ միայն վորոշվում էր տվյալ տնտեսության ուժը: Այժմ վորոշողն աշխատող անասունն ու արորն են:

Գյուղում հասարակական հարաբերությունները դասավորվում են ըստ իր այդ ինվինտարի բաշխման: Ունեվոր գյուղացին ձին կամ մեքենան կարիքավորներին վարձով տալով կամ վարկավորելով, սրան կապում, ստորադասում և իրեն, Ունեվորն ստիպում է կարիքավորին կալույթավարձը տալ հացով կամ փողով և կամ վարկի վոխարեն աշխատելով յերբեմն

խառն և հացով և աշխատանքով, և փողով: Ա. Ի. Նրյաչչևայի խմբակցություններն ու դասակարգերը գյուղում գրքույկի մեջ (Ռ. Կ. Կ. ի XIII համագումարի առթիվ լույս տեսած) կալույթավճարի աղյուսակներ կան: Վճարի դեպքերը:

Զիու համար՝ 37, 4 % աշխատանքով, 37 % հացով, 25 % փողով, 17 % խառն: Արորի համար 58, 5 % աշխատանքով, 16, 2 % հացով, 3, 4 % փողով, 21, 9 % խառն: Կալսիչ մեք. համար, 10, 6 % աշխատանքով, 82, 1 % հացով, 1, 4 % փողով, 5, 9 % խառն:

Ինչ վերաբերում է վճարի չափին, տարբեր նահանգներում տարբեր է լինում. — Կիևի և Սամարայի նահ. մի բարդ կալսելու համար 16 ֆ., Տամբովի նահանգում 20 ֆ., Մոսկովայի նահ. փթին 22 ֆ. (կալսելու է երանելու*): Կալսող մեքենան իր տիրոջը տալիս է որական 14-16 փութ հացահատիկ:

Գյուղատնտեսական գույքի տեր ունեվորն այսպիսով արագություն հարստանալով՝ հնարավորություն է ստանում շահագործելու աղքատին՝ ստիպելով սրան չափելի թանգ վճարել և իր համար աշխատել, ճորտացնելով նրան վարկի ծանր պայմանների միջոցով:

Կոմկուսը կոչ է անում ամբողջ աղքատ և միջակ գյուղացիության կովելու այդ բանի դեմ: Բայց ինչպե՞ս կովել: Բռնել հարուստ գյուղացու կոկորդը և կոկորդը նրան, թե՛ գյուղացիության կարիքավոր շերտի տնտեսությունը բարձրացնել:

Կոմկուսն այն տեսակետին է, թե ամեն միջոցով

*) «Երբեմն տնեկ» կամ «երենե» նշանակում է հատիկը դարձանից դատել:

պիտի բարձրացնել գյուղական տնտեսութիւնը: Ստիպել կուլակին—այդ չի նշանակում գյուղական տնտեսութիւնը բարձրացնել: Այլիկ կարելիք է ողնել աղքատին թույլ չտալ, վոր կարիք ունեցող միջակ և մանր տնտեսութիւնները քայքայվին: Բայց ինչպէս ողնել.—գյուղատնտեսական կոոպերացիայի միջոցով:

Այնպիսի մեծ ասպարեզ է բացվում գյուղական ուսուցչի գործունեութեան համար, յի՞թի նա լրջորեն ուզում է զբաղվել հասարակական գործունեութեամբ: Կուսկինախումբ տեղական կադմակերպութիւններին ուղղած իր նամակում ուսուցչութեան գլխավոր նպատակներէց մեկը համարում է՝ «պրոպագանդ հողատ կոոպերացիայի և անմիջական մասնակցութեան կոոպերատիվ աշխատանքներին»:

Յերբ գյուղի աղքատ և ունեւոր շերտերը սուր պայքար են մղում իրար դեմ, արտադրական կոոպերացիայի նշանակութիւնը խոշոր է: Պետք է ստեղծել կոլլեկտիւիւներ, ընկերութիւններ, արտերներ, վորոնց նպատակն է հողի համայնական մշակութիւն, մեքենաների, ինվենտարի, աշխատող տնտեսներին և այլն ընդանուր ոգտագործում:

Գյուղացիութեան այդպիսի համագործակցութիւնը կգյուրացնի գյուղատնտեսական պրոպագանդը և կնպաստի, վոր ավելի քաղաքակիրթ տնտեսապարտութեան ձևեր մտնեն գյուղը, այսինքն՝ հնարավորութիւն կստեղծի, վոր գյուղական տնտեսութեան տիպանիքական հիմունքներն ավելի զարգանան: Կոոպերացիան միժամանակ և վոչնչացնում է աղքատ շերտի կուլակներին կողմից շահագործվելու հնարավորութիւնը՝ պայքարը փոխադրելով կոոպերատիվ և մաս-

նավոր-կուլակային տնտեսութիւնների միութեան հողի վրա,—մի գուտ տնտեսական մրցութիւն, վորն անտարակույս, կվերջանա կուլակի անխուսափելի պարտութեամբ, յի՞թի կոոպերացիան ուժեղ է և պետութիւնը նրան նպաստում է:

Քայքայված մանր գյուղացիութիւնն ինքը բնազդաբար կձգտի դեպի կոոպերացիան, սիայն նրան պիտի ողնել կադմակերպվելու: Գրագետ մարդ և պետք, վոր կանոնադրութիւնը մեկնի, անհրաժեշտ դրութիւններ կազմի, վարկին վերաբերյալ տարակուսանքը ցրի, կենտրոններից մեքենա կամ սերմ փոխ ստանալու համար դիմում անի,—վոչ միայն նրապատի դնի, այլ և այն իրագործել կարողանա: Ինքնըստինքյան հասկանալի յի, վոր այդ մարդը կարող է, և պետք է յինի գյուղական ուսուցիչը:

Մեր ուսուցիչը հաճութեամբ է կոոպերացիա գընում. բայց գլխավորապես սպառողական կոոպերացիա: Սա ել իհարկէ, լուրջ և կարեւոր գործ է: Յեվ Կոմկուսի համագումարը հատուկ բանաձևով ընդգծել է սպառողական կոոպերացիայի կարևորութիւնը՝ վորպես կովի մի միջոց առևտրական կուլակի, խանութպանի և գյուղական վաշխառուի դեմ: Բայց անհրաժեշտ է, վոր գյուղական ուսուցչութիւնը գործն մասնակցութեան ունենա գյուղատնտեսական արդյու, նաբերական կոոպերացիայի շինարար աշխատանքին, վոր հիմա առաջնակարգ նշանակութիւն է ձեռք բերել:

Խորհրդային իշխանութեանը հարող ուսուցիչը հեղափոխութեան ծառայելու գործնական ուղիներ և վորոնում: Կոմկուսին և Խորհրդային իշխանութեանը

ոգնելու լավագույն միջոցն է՝ ռժտնդակել աղքատ և մանր գյուղացիութեան՝ կուլակից տնտեսապես կախված վիճակից ազատվելու պայքարում և գրավել նրան դեպի կոոպերացիան:

Կոմկուսը մեծ հույս է դնում գյուղական ՓՈԿ-երի վրա, վորոնք վոչ միայն պիտի ոգնեն հաշմերին, վոր-բերին, անկյալներին և այլն, այլ նաև պիտի նպաստեն չուսնելու շերտերին՝ մասնակցելու կոոպերացիային: Ուսուցիչը պիտի պրոպագանդ մղի կոոպերացիային մասնակցելու ոգտին՝ հիմք ունենալով այն վարկը, վոր պետութիւնը կոոպերացիայի համար բաց է թողնում, և այն ոգնութիւնը, վոր գյուղփոկ-երն են գյուղական աղքատ շերտին ցույց տալիս: Պետք է ուշադրութիւն դարձնել այն խնդիրների վրա, վոր այս ասպարեզում ընդգծել է Կոմկուսի XIII համագումարը.—

ա) Չքավորներին համախմբել կոոպերացիայի մեջ, նրանց տնտեսութիւնը բարձրացնելու համար. գրավել նրանց դեպի կոոպերացիան և գյուղացնել նրանց մուտքն այստեղ (հանրային միջոցներով, փայեր ձեռք բերելով և այլ). ոգնել, վոր չուսնող շերտն ի վիճակի լինի ոգտագործել կոոպերացիայի ընձեռած հնարավորութիւններն՝ իր տնտեսութիւնը բարձրացնելու համար. ռժտնդակել, վոր նա հնարավոր ամենալայն արտոնութիւնները ձեռք բերի՝ ոգավելու կոոպերացիայի ծառայութիւններից. աղքատների ազգեցութիւնը կոոպերացիայի որդաններում ուժեղացնել՝ բարեխիղճ և գործունյա չքավորներին կոոպերատիվ պատասխանատու պաշտոնների համար առաջ քաշելով, ինչպես և չուսնողներին բացաղրելով

կոոպերացիայի համար նրանց ունեցած մեծ դերն ու նշանակութիւնը:

բ) Պաշտպանել և հետամուտ լինել, վոր չքավորներին որենքով արված արտոնութիւններն իրականացվեն (հարկերին վերաբերյալ, անտոից ոգավելու, տնտեսավարութիւն ավելի կուտուրական միջոցներն անցնելու, հողաշինարարութիւն մասին և այլն):

գ) Գրավել մանր գյուղացիներին, ինչպես և հասարակ միութիւնների կապակերպութիւնների նախաձեռնութիւնը դեպի մատչելի հասարակական աշխատանքներ, (միասին ձեռք բերել և ոգտագործել ինվենտար, մեքենաներ, կազմել կաթնատնտեսական և ձկնորսական արտելներ, հոգ տանել, վոր աղքատները վարկով ստանան ինվենտար, մեքենաներ, աշխատող անասուններ և այլն)».

Ի հարկի, սոսկ պրոպագանդով չի սպառվում այն աշխատանքը, վոր ուսուցիչը գյուղում պիտի տանի նրա աղքատ և կարիքավոր շերտի ոգտին: Վերպես գրագետ և ամենազարգացած մարդը գյուղում, նա կարող է մեծ ոգուտ տալ խորհրդային իշխանութիւն ու գյուղացիներին՝ սրանց շահերը պաշտպանող որենքները բացատրելով, բանվոր դասակարգի և գյուղացիութիւնի դաշինքն ամրացնելով, աղքատ գյուղացիութիւնի հետ սպառողական խանութներ բանալով և դրանով կուլակներին հրապարակից դուրս մղելով: Հողաշինարարական աշխատանքները քաջալերելով, իրախուսելով և ամեն կերպ գործակցելով, վոր գյուղի շինարար ձեռնարկութիւններն ուժեղանան (ճանաղարհների, կամուրջների, հիվանդանոցների, դպրոցների վերանորոգութիւն և այլն), ագիտացիա

մղելով, վոր գյուղխորհուրդներն մեջ աղքատ գյուղացիներ, կոմստիատներ և կոմյերխատականներ մտնեն, ամեն կերպ կովելով գյուղի խտվարամտության դեմ և բարձրացնելով գյուղական աղգարնակության կուլտուրական մակարդակը և այլն և այլն: Վերջին խնդրում գյուղական ուսուցիչը շատ ավելի անելիքներ ունի, քան մյուսները:

V

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒԹՅԱՆ ԲԱՆԱԲԱԿՐԹԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Ուսուցչի անմիջական պարտականությունն է, իհարկե, ամենից առաջ հիմնել լավ դպրոց: Անշուշտ ուսուցիչը մենակ, առանց քաղգործկոմի և գյուղացիության ոժանդակության, զովոր կարողանա այդ անել: Յերբ դպրոցը լուսամուտ ու կտուր չունի, բան չի դուրս գա: Սակայն աշխատանքի այնպիսի շրջան էլ կա, վոր կախված չէ վոչ գավկոմի բյուջեյից, վոչ էլ գյուղացիների առատաձեռնությունից, այլ բացառապես հենց իր՝ ուսուցչի ջանքերից ու ցանկությունից. դա դպրոցի հեղափոխականացումն է, ուսուցչումը ժամանակիս վոգով տանելն է:

Յերբ ի պատիվ Կոմկուսի ազնվալից ցույց անող Մոսկվայի ուսուցիչների ներկայացուցիչները XIII համալուծարին ներկայացան, անկուսակցական ուսուցիչ Մասլովը վողջույնի ձառ արտասանեց, վորի մեջ նա ասաց.—

«Մենք յեկել ենք ձեզ ասելու, վոր լուսաշխատավորների սիրտը բանվոր դասակարգի սրտի հետ ներդաշնակ է բարախում»:

Այդպիսի հայտարարությունները պարտադրում են. նա պահանջում է ուսուցիչներից, վոր սրանք դպրոցը մոտեցնեն բանվոր դասակարգի, կոմսունիզմի նպատակներին: Ինքնըստինքյան հասկանալի չէ, վոր այստեղ միայն բարի կամքը բավական չէ: Մեծ աշխատանք է պետք, վոր ուսուցիչը թե իրեն և թե դպրոցն աստիճանաբար հարմարեցնի հեղափոխության խնդիրներին: Այս աշխատանքը պետք է տարվի լուսավորության ամբողջ համակարգության մեջ, բոլոր շահագրգռված հիմնարկների և կադակերսությունների ջանքերով: Բայց այդ բոլոր ջանքերը զուր կանցնեն, յեթե ուսուցիչը համառությամբ շարունակի աշխատել հին մեթոդով, հին դասադրքով ու կանոնով: Այդպիսի համառություն յերբեմն դեռ կա: Բերենք մի որինակ:—

Ռյազանի նահանգից յեկած մի ընկեր՝ 1892 թ. Մոսկվայի ելեքարսկայանի բանվոր՝ պատմում է, թե ինչպես ամբողջ շրջանի վարժուհիները (համաբյա բուրն էլ քահանայի աղջիկ և դեռ հոր՝ աղդեցության տակ) համառորեն չեն ուղում հրաժարվել կրոնի ուսուցումից: Առաջ յերեխաները դպրոցումն են կրոն սովորել, իսկ յերբ դավդործկոմն այդ կտրականապես արգելում է, վարժուհիները գնում են աշակերտների տները կամ սրանց հավաքում յեկեղեցու մեջ:

Ն. Կ. կրոնպսկայան գյուղի աշխատանքների մասին զեկուցելիս կուսհամադրումարին հետևյալ զեպքն է պատմում.—

«Գյուղացիք 50 փութ հաճար են հավաքում: Ուսուցիչը գնում է քաղաք, մտնում պետական խանութ, բայց չի կարողանում բան գնել: Գնում է շուկա և 50

վթով գնում ե մեծ հարստություն՝ Գալաթովի, Պու-
ցիկովիչի, Սիբիրովսկու և այլոց հին դասագրքերը,
թվով 20 որինակ: Հաց հավաքող գյուղացիները տես-
նում են դասագրքերը, թքում և այլևս դպրոցական
պիտույքների և դասագրքերի համար վոտ չեն տա-
լիս:

Այստեղ կան թե ուրյեկտիվ և թե սուրյեկտիվ
պատճառներ: Նախ՝ նոր դասագիրքը թանգ է, յերկ-
րորդ՝ ուսուցչի մոքովն անգամ չի անցնում՝ 20 որի-
նակ հին փառած դասագրքերի փոխարեն 5 կամ 10 ո-
րինակ նորը գնելու, վոր ավելի համապատասխաներ
խորհրդային աշխատանքային դպրոցի պահանջներին
և վոչ թե հին տիրացուական-ծխական տանջարանին:

Դեռ 1922 թվի վերջին, այսինքն՝ ավելի քան 5
տարի անց Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից, մի
քաղղեկ (ПОДПЫК) ինձ հետեյալ նամակն է գրում.—

«Աստված ամբողջ աշխարհի ստեղծողն է, նա բո-
լոր մարդկանց հայրն է: Աստված ամենաեղբորդ է՝ Նա
յի աշխարհ ուղարկում գիշերն ու ցերեկը և այլն»:

«Թագավորն աստուծո ռոյալն է, վորովհետև թա-
գաղորթյան ժամանակ սուրբ մեռնում է ոճվում: Այդ
միջոցով թագավորն աստուծոց հատուկ շնորհ է ստա-
նում: Աստված տալիս է թագավորին իմաստություն
և զորություն կառավարելու յերկիրը ի փառս աստու-
ծո և ի բարորություն հպատակներին»:

«Թագավորի իշխանությունը մեծ է, ինչ վոր
թագավորը հրամայի՝ մենք հլու հնազանդությամբ
պիտի կատարենք: Սակայն ինքնակալ կայսրը մեր
գործադրութ հայրն էլ է, նա հոգ է տանում, վոր
մենք հանդիստ և յերջանիկ ապրենք» և այլն և այլն!!

Այնուհետև գալիս է ուսական հիմքը, իսկ 115
յերեսում հանգուցյալ ցարի պատկերը:

Այդ յես արտագրել եմ մի դասագրքից, վորով
Թեոդոսիայի շրջանի դպրոցներից մեկում աշակերտ-
ները սովորում են, յերբ յես անցնում եյի Արարա-
յան նեղ հողաշերտով և մնացի Կույանովսկի Կուռում:

Դասագիրքը կազմել է. Ն. Շելցիլը (5-րդ հրա-
տարակություն). տեղական ուսուցիչը տվել էր մի
աշակերտուհու:

22 գնդի քաղղիկ՝ Ա. Կալիով, Դենիչևսկ:

Վերջին 1¹/₂—2 տարվա ընթացքում ուսուցչու-
թյունը խոշոր քայլերով առաջագիմել է: Այդ մենք
բոլորս էլ գիտակցում ենք և հաստատում: Մենք դի-
տենք, վոր Ռյազանի տիրացուականությունը, վորի
մասին արձակուրդից դարձած բանվորն է պատմում,
հիմա այլևս հաճախակի յերևույթ չէ, վոր հիմա գըպ-
րոցում նստած են իսկապես ձեռնհաս և իրենց գործը
սիրող մարդիկ, վորոնք ամեն կերպ աշխատում են
բարձրացնել այդ գործը: Սակայն մեր դպրոցի վիճակը
շատ ծանր է:

Ընկ. Կրուպսկայան՝ նկարագրելով այդ վողրեր-
գական պատկերը, իր գեկուցման մեջ նշել է նաև
վաստակավոր դպրոցներ:—

«Բայց կան նաև լավ դպրոցներ,—ասում է նա:
Այն ընկերներ, իսկապես կան շատ լավ դպրոցներ,
վորոնց նմանը վոչ Արևմտյան Յեվրոպայում, վոչ էլ
Ամերիկայում կան: Մենք ունենք իսկական պրոլե-
տարական վոգով տոգորված դպրոցներ, վորոնց մեջ
աշխատանքի մեթոդներն ու բովանդակությունը բարձր
են կանգնած: Սակայն այդ դպրոցները դժբախտա-

բար հազվադեպ բացառութիւններ են: Նրանք միայն ցույց են տալիս, թե ինչ կարելի յիտնել և վույթե՛ ինչ գոյութիւն ունի:

Ամենակարեւորն ու հիմնականն այն է, վոր մենք աշխատենք այն, ինչ կա, դարձնել այնպիսի, ինչպիսի պիտի ելին:

Անշուտ դարձի վերակազմութեան պրոցիսը յերկար է տեւելու: Նա պետք է ուղեկցե ուսուցչի իրեն վերադաստիարակութեան: Իսկ այս վերջին պայքարը չի վերջանա վույթ ամառային վերապատրաստութեան դասընթացներով, վույթ ել հոլափոխական թանգարան կամ երկուրսիայի գնալով: Սա մի խնդիր է, վոր ուսուցչի պահանջում է յերկար ու լարված աշխատանք յուր վրա, վորն այնքան ավելի հաջողութեամբ կդասկի, վորքան ինտենսիվութեամբ կդարգանա ուսուցչութեան հասարակական—կրթական աշխատանքն ազգաբնակչութեան մեջ:

Անկուսակցական ուսուցիչ Մասլովը բոլորովին ճիշտ հայացք է արտահայտել մեր Խորհրդային հանրապետութիւններում ուսուցչութեան նպատակների մասին: Կուսամտագումարի մի ճառում նա ասում է.—

«Լենինգրադի լուսաշխի համագումարում ընկ. Զինովյեվը կուսակցութեան անունից զիմից լուսաշխատավորութեան, վորն ընդհանուր առմամբ անկուսակցական է, հետեյալ կոչով.— «յեկեք միասին աշխատենք այն մեծ գործի համար, վոր մեզ ավանդել է ընկ. Լենինը», և իր խօսքն ավարտեց հետեյալ բառերով.— «Մենք ձեզնից պատասխան ենք սպասում: Տասնյակ հազարավոր ուսուցիչների և այլ լուսաշխատավորների կողմից յիս՝ անկուսակցական,

պատասխանում եմ.— մենք պիտք է ձեզ հետ միասին աշխատենք (ծափահարութիւններ) և արդեն աշխատում ենք: Մենք պատրաստ ենք թափելու մեր գերագույն ճիշդը՝ կոմմունիստական լուսավորութիւնը ըստեղծելու գերծի համար, մենք պատրաստ ենք կատարել այն խնդիրներ, վոր XIII կուսամտագումարը դրնում է ուսուցչի առաջ՝ Խորհրդային իշխանութեան և կոմկուսակցութեան գաղափարները տարածել բանվորական զանգվածների մեջ: Յեւ մենք կկատարենք այդ խնդիրը: Բանվոր դասակարգի և դուրաջութեան ոգի մի աշխատելու այլ ճանապարհ, ինչ կոմկուսն է ցույց տալիս, չենք ճանաչում:

«Դառնալով ՍՍՀՄ-ում տվյալ մոմէնտի լուսավորութեան կոնկրետ խնդիրներին՝ մենք հայտարարում ենք—լուգուսներ շրջանն անցել է. մենք թեւակոխում ենք հաստատուն սոցիալիստական շինարարութեան շրջանը: Մենք գիտենք, վոր ծանր գործ է մեզ սպասում.— համարյա 70% անգրագիտ, կրօնական նախապաշարութեան և բուրժուական կարգերի այլ մընացորդներ: Մենք գիտենք, վոր անգրագիտ մի յերկրում կոմմունիզմ հաստատել անհնար է: Առանց լուսավորութեան չկա կոմմունիզմ: Մենք հիշում ենք բանվոր դասակարգի հանճարեղ առաջնորդ Վլադիմիր Իլյիչ Լենինի ավանդները, վոր ասում էր, թե պետք է վերցնել ամբողջ գիտութիւնը, տեխնիկան, գեղարվեստը,—առանց դրան կոմմունիստական հասարակութեան կյանքը չենք կարող կառուցել: Յեւ մենք կկատարենք անմոռանալի Վլադիմիր Իլյիչի ավանդները»:

Անգրագիտութեան մեծ հարցը չի կարելի լուծել, յեթե ուսուցչութեան ձեռնամուխ չլինի նրան ամբողջ

ավյունով և հաստատակամությամբ, վոր վայել է այդ մեծ և կուլտուրական գործին: Կոմկուսն սպասում է, վոր ուսուցչութունը պայքարի գյուղի խավարի, սնահավատության և պրոֆակացիոն լուրերի դեմ: Ուսուցչութունը շատ բան կարող է անել, յեթե նա կուսակցական և կոմյերիտմիության բջիջների հետ միասին ձեռնարկի գրադարանի կազմակերպության, թերթերի և գրքերի ընթերցանության խրճիթ-ընթերցարաններում, գյուղական պատի լրագրի հրատարակության և այլն: Ուսուցչության այս խնդիրները վորոշված են համագումարի մի քանի բանաձևերի մեջ:

Ընկ. Կալինինի զեկուցման առթիվ վճիռ է ընդունված, վորի մեջ ուսուցչության աշխատանքը գյուղում այսպես է վորոշված. —

«Ուսուցչության անկտակած թեքումը Խորհրդային իշխանության և Կոմկուսակցության կողմը, հնարավորեց դարձնում ուսուցչին խորհրդային հասարակության շրջանակի մեջ առնելու: Անհրաժեշտ է գյուղական ուսուցչի աշխատավարձն օվելացնել, նրա վերապատրաստության աշխատանքն ուժեղացնել, գրավել նրան դեպի ամեն տեսակ կուլտուրական աշխատանք, հատկապես ծառայելու գյուղի հասարակությանը բերքով և լրագրով և կոմյերիտմիության առաջադրել՝ կուլտուրական աշխատանքի հողի վրա մերձենալ ուսուցչության»:

Ընկ. Կրուսակայայի զեկուցման առթիվ յեղած բանաձևի մեջ ընդհանուր գծերով նույն խնդիրներ են առաջադրված ուսուցչության. —

«Արհմիության գյուղում կատարելիք աշխատանքների մեջ մեծ դեր ունի լուսաշխը: Բանի վոր

ուսուցչութունը քաղաքական թեքում է արել, ապա յեթե տեղական լուսաշխի արհմիության բջիջները համադատասխան յեռանդ և ձեռնբերցութուն ցուցաբերեն, ուսուցչի խորհրդային հասարակական կյանքի ստեղծագործման մեջ գործեն կուլտուրական խոշոր ուժ կդառնա գյուղում: Անհրաժեշտ է առաջնակարգ նշանակութուն տալ գյուղական ուսուցչութունը դեպի քաղլուստրական աշխատանքը գրավելու խնդրին և նրան սպառազինել այդ աշխատանքի համար կարևոր նյութերով (թերթ, գիրք)»:

Մամուլի մասին յեղած բանաձևի մեջ հատուկ ուշադրության է առնված գյուղի կյանքը պարզաբանելու, գյուղի թիվակիցներ ու «ընթերցանության խմբուկներ» կազմակերպելու աշխատանքը:

Այդպիսով ուսուցչի առաջ կուլտուրական-հասարակական աշխատանքի մեծ ասպարեզ է բացվում, վորտեղ ղարոցական աշխատավորը՝ զինված գիտություններով ու ներքին ձգտումներով, պետք է հանդես գա ոգնելու, վոր մեր գյուղն ազատագրվի տգիտությունից, հարբեցողությունից և տերտերների խաբեբայությունից:

VI

ՀԻՆ ԹԵ ՆՈՐ ՈՒՍՈՒՑԻՋ

Կուսհամագումարում ներկա ուսուցչության դեմ շուշացող ձայներ ել լավիցին:

Զինովյակը համագումարի յուր զեկուցման մեջ ուսուցչության առաջիկա աշխատանքը բնորոշեց վոր-

պես կուս. ազիտավորուպի գյուղաշխատանքի մասնիկ։ Մի քանի պատգամավորներ կասկածում եյին, թե ներկա ուսուցիչները կկարողանան այդ դերը տանել։ Այդ վախն սկզբներում վորոշ հիմք ունեւր, վորովհետեւ գյուղացիին ել յերկմտում եր։ Ընկ. Կրուպսկայան աւելաւորով Կուսկենտկումի ազիտավորուպի գյուղում կուտարած հետազոտութեան մասին, հաղորդում ե այն հեղինական խոսքերը, վոր մի գյուղացի աւել ե դպրոցի ե ուսուցչի աշխատանքի առթիւ։—

— Ենտատացան դպրոց ե սոցիալիզմ, իսկ թոն ալին։

Այս շատ նշանակալից ե Գյուղացիին սոցիալիզմը դպրոցից ե սպասում։ Այդ յերկու գաղափարները՝ դպրոց ե սոցիալիզմ՝ նրա մտքում կապված են մի անքակտելի ամբողջութեամբ։ Սոցիալիզմը պիտի դա դպրոցից, գիտութեանից, լավագոյն քաղաքակրթութեանից։

Իսկ ուսուցիչը.— չի՞նչ ե տվել նա։

Ընկ. Կրուպսկայան գյուղացու այդ դաւը գիտութեան առթիւ հայտարարում ե.—

«Թերեւս նա տվելի լավ, քան վորեւ մեկը, հասկանում ե Վլադիմիր Իլյիչի խոսքը, թե՛ խափար ժողովրդով չի կարելի հաղթել. հիմա կուլտուրական հարցերն ու գյուղի կուլտուրական բարձրացումը ամենաեղանական ե անհետաձգելի խնդիրներն են։ Հիմա գյուղացիին չի հաշտվում այդ դրութեան հետ. ե պետք ե ամեն ինչ անել նրան ոգնելու, վոր դուրս գա այդ նախնական, վայրենի դրութեանից։»

Ամբողջ քաղուստարական աշխատանքը գյուղում հիմնված ե առանձին միավորների՝ կոմունիստ-

ների, կոմյերիտականների, ուսուցիչների անձնագրահութեան վրա։ Այդ դրութեանն անհանդուրժելի յե Մինչդեռ այդ աշխատանքը պիտի լինի հետեւողական, սխտեմատիկ, որ-ավուր գործադրվող, կարելի յե առանց վարանման վստահել, թե ուսուցիչն այդ աշխատանքը մեր ուզած ձևով կտանի, թե նա (կամա, թե ակամա) վոչ թե հակահեղափոխութեան, այլ հեղափոխութեան քարոզիչը կդառնա։ Ուսուցիչը շահագրգռված ե գյուղին սոցիալիզմ տալու, թե՛ կրոնական ե հակահեղափոխական մշուշ։ Ահա ինչպէս եր դրված հարցը համագումարում։

Ընկ. Կալինինի զեկուցման առթիւ ծագած վիճաբանութեանները ժամանակ հանդես յեկաւ ԿՅԵՄ-ի Կենտկոմի ներկայացուցիչ ընկ. Շոխինը ե կոչ արեց համագումարին՝ չտարվել այն մտքով, թե հին ուսուցիչը կարող ե նոր դպրոցի պահանջներին ե գյուղի կուլտուր-հասարակական աշխատանքներին հարմարվել։ Նոր ուսուցիչ ե պետք՝ բանվորութեան շարքերից դուրս յեկած ե գործնական հեղափոխական աշխատանք կատարած։ Ընկ. Շոխինն ասաց.—

— «Գյուղի թե կուսակցական, թե կոմյերիտական կազմակերպութեանները վերագնահատել են գյուղական մտավորականութեան դերը մեր աշխատանքի մեջ։ Մեզանում շատ ե խոսվում ուսուցչի ե գյուղատնտեսի մասին։ Սակայն հաճախ չեն վերլուծում այն կուլտուրական ուժերը, վորոնք այժմ մեզ մոտ գյուղում կան։ Յեթե մոտիկից դիտենք մեր գյուղական ուսուցչին ե գյուղատնտեսին, համարձակ կարող ենք ասել, վոր մեր գյուղական մտավորականութեան միայն ամենափոքր, շատ աննշան մտ-

սը կարելի չե ոգտագործել գյուղի կուլտուրական մա-
կարդակը բարձրացնելու համար: Գյուղական ուսուց-
չության խոշոր մեծամասնութիւնը թեև ինտուիտիվ,
բնագործամբ մեզ հակամետ ե, սակայն գործնական,
կոնկրետ աշխատանքների մեջ մեզ ոգնական լինել
չի կարող: Յեւ հիմա, յերբ կուսակցութիւնը խոսում
ե գյուղը կուլտուրական ուժեր ուղարկելու մասին,
յերբ գյուղի համար 10,000 հոգի մորիլիզացիայի յեն-
թարկելու մասին եւ մտածում, ուրեմն, իհարկե, նախ
ուզում են կոմունիստների միջոցով գրավել գյուղի
կուլտուրական պաշտոնները: Ուսուցիչների մեջ կոմ-
ունիստների տոկոսը շատ չնչին ե: Մինչդեռ յերբ
մորիլիզացիայի ժամանակ 3000 հոգի գյուղ գնացին,
նրանք շատ հաճախ առանց կոնկրետ աշխատանքի
մնացին: Յեւ հիմա ընկ. Կալինինի ղեկուցման առ-
թիվ պիտի ցույց տալ, թե վորքան անհրաժեշտ ե ա-
ռանց հապաղելու, ամենայն խնամքով ե խոհակաճու-
թյամբ ձեռնարկել կոմունիստներից ե կոմյերիտա-
կաններից գյուղական ուսուցիչներ պատրաստել:

Այնուհետև ընկ. Շոխինը՝ հենվելով առանձին
նահանգների վերստուգված փորձի վրա՝ շեշտում ե,
վոր միայն կուսակցութեան ե ԿՅԵՄ-ի պատրաստած
նոր ուսուցիչն ե, վոր կարող ե հանդես գալ վորպես
քաղաքակրթական ձեռնարկութեան նեցուկ գյուղում:

Մի ուրիշ հետադր՝ Կիյովի նահանգի պատգամա-
վոր Բերգալինով (Լենինգրադի բանվոր, այժմ աշ-
խատում ե Բերգիչեկյան շրջանում)՝ ավելի խիստ
դուրս յեկավ հին ուսուցչութեան դեմ. — Ճրնկերներ,
սասց նա, խորհրդային աստվածք վկա, վերադնտհա-
տում են այդ: Բանն ինչն ե: Ընկերներ, յերբ այդ

մասին խոսվում ե, հապա չի կարելի մոռանալ, վոր
ուսուցչութեանը քաղաքացիական կռիւի ամբողջ ըն-
թացքում կուլակների հետ համախոն եր: Նրանից հե-
տևում ե, վոր մենք խիստ զգուշութեամբ պիտի մո-
տենանք ուսուցչի ե գյուղի կուլտուրական ուժերի
ոգտագործման հարցին: Ճիշտ եր այն յերևութքը, վոր
մենք համաձայն Լենինյան կոչի, 26 ուսուցիչ ընդու-
նեցինք կուսակցութեան մեջ: Այդ լավ բան ե, բայց
միաժամանակ չպետք ե մոռանալ, վոր նրանք ամբողջ
հեղափոխութեան շրջանում գնացել են կուլակների
հետ ձեռք-ձեռքի տված, ե վոր գյուղական ուսուցչու-
թեան մոտ 50% -ը հոգեվոր կոչումից են դուրս յեկել,
տերակերի տղա ու աղջիկ են: Յեզրակացութեանն
այս ե. — մեր գյուղական կուսակցական ուժերը, վո-
րոնք հաղվադեպ քաղստուգման առաջին կատեգորի-
այից բարձր են, (50—60 հազար բնակչութեանն ընկ-
նում ե 10—15 կոմունիստ) կվտանդվեն, յեթե մենք
կուսակցութեան դռները լայն բանանք ուսուցչութեան
առաջ. այդ դեպքում ուսուցիչն ավելի հեղինակու-
թեան կվայելի գյուղում, քան մեր կոմունիստները:
Իսկ դուք գիտեք, ընկերներ, ինչ դուրս կգա, յեթե
գյուղում ուսուցիչն ավելի հեղինակութեան ե վստա-
հութեան վայելի, քան մեր գյուղական կոմունիստները:
Շատ զգուշ ե լրջորեն պիտի գնեն ուսուցչին, ե մի-
այն նրանց, ովքեր իրոք խորթ գաղափարական աղ-
դեցութեան չեն ունենա մեր կուսակցութեան մեջ ե
գյուղում, միայն նրանց պիտի ոգտագործենք աշխա-
տանքի համար, իսկ այն ուսուցիչներին, վորոնք ի-
րենք խղճամորեն ե ազնվաբար մեր կողմը կանցնեն,
չմերժենք:

Այն իրողությունը, վոր հետամնաց ուսուցչու-
թյան մեջ պատահում են այնպիսի դպրոցական աշ-
խատավորներ, վորոնք դեռ իրենց հին հայացք-
ներէի, տրամադրությունների և համոզմունքների հզ-
դեցության տակ են, թերեւ մասամբ իրավունք ե-
տալիս, վոր նրանցից զգուշությամբ ոգտվենք՝ աչքի
առաջ առնելով յուրաքանչյուրի անհատական պի-
տանիությունը հասարակական գործի համար. սա-
կայն այդ հանգամանքն ինքնին պատճառ չէ, վոր
մենք ուսուցչության՝ վորպէս աշակերտին՝ ընդհանրա-
պէս անվստահությամբ վերաբերվենք։ Հարկավ ու-
սուցչությունը դեռ քիչ աշխատանք չպիտի թափի իր
վրա, վորպէսզի նա կարողանա իսկական հենակետ
դառնա մեր գյուղի ագիտաբողի համար։ Ճիշտ չեք
լինի, յիթե կուսակցությունը կողմնորոշվեր միայն
այն ուսուցչության նկատմամբ, վոր գալու չէ, և վոչ
թե այն ուսուցչութան նկատմամբ, վորը մեր գյու-
ղում կա և վորը հիմա նստած ե մեր դպրոցում։ Կյե-
միության հանձնարարած գյուղական մտավորակա-
նության շտապ վերապատրաստության ուղին այն չէ,
վոր մեզ մեր՝ դպրոցի և գյուղի կուլտուրական կյան-
քի վերակազմությունն ապահովում ե։ Հարկավոր են
նոր ուսուցիչներ և նոր գյուղատնտես-հասարակական
գործիչներ—այդ ճիշտ ե։ Սակայն նրանք գալու չեն
վոչ անպայման բանվորական շարքերից կամ ԿՅԵՄ-
ից, այլ արդի ուսուցչության շարքերից, վորը արա-
գությամբ զարգանում ե Կոմկուսակցության ուղղու-
թյամբ։ Հեղափոխության առաջին տարիների բացա-
հայտ հակահեղափոխական ուսուցիչներն հիմա չկան,
Հիմա գյուղում գտնվող ուսուցչի ամենաբնորոշ տիպը

Գլորեցական այն աշխատավորն է, Վոր գտնվում է
հին՝ կուլակային—ես-երկան և նոր՝ կոմունիստա-
կան իդեոլոգիայի միջասահմանում: Ուսուցչի այդ
տիպի մասին կարելի չի դատել հետևյալ որի-
նակով.—

Գյուղական ուսուցիչ Գ. Սմազինը (Սամիսցի, Ն.-Սլոբոդ. շրջան Պենյկինի նահ.) անկեղծաբար իրեն խորհրդային ուսուցիչ է համարում, Կոմկուսակցության բարեկամ, Խորհրդային իշխանության ոճանդակ՝ կարևորագույն հասարակական գործերում։ Յերբ «Веднота»-ի ևջերում վեճ էր բացվել՝ թե ում հիմա գյուղում կուլակ կարելի չէ հաշվել, նամակով դիմում է խմբագրության՝ պաշտպանելու վարձկալ (аренда-тор) շրտացատիրոջ, վիրավորական համարելով սրան «կուլակ» մականունը տալ։ Ընդ սին նա առիթից ոգտվում է ընդհանրապես գյուղի գործերի և հեղափոխության շրջանի մի քանի փաստերի մասին կարծիք հայտնելու ինքը Սմազինն աշխատավոր գյուղական ընտանիքից է ծագել, բայց այդ չի խանգարում, վոր նա յուրահատուկ ձևով չհաշտեցնեը Խորհրդային իշխանության հավատարիմ լինելը կուլակի մասին պղպես հուզիչ ձևով հոգսւլու հետ։

Հեղափոխութեան առաջին շրջանում Ատմիս
դպրոցի կուլակային մասի վրա քաղաքների կոմի-
տեն 2 և կես միլիոն ռուբլի հարկ և դնում: Մմադինը
կոմիտեյի յասին խիստ կշտամբանքով և արտահայտ-
վում. «աղքատների կոմիտե յեն ընկել անհամբու-
յան շախ, հավիտ թրև յեկող, հացկատակ և դատար-
կտպորտ մարդիկ»:

Հիշում եմ, հուլյն արտադարձաբաններով ե

դուրս եկել ձախ հս-եր համկողը աղք. կոմիտեյի հաս-
ցեյին այն ժամանակ, յերբ նրա կուսակցությունը
Մոսկվայում ապստամբություն եր պատրաստում իւր-
հրդային իշխանության դեմ.—այսինքն «Թրե եկող»,
«շրջմովի», «հարեցող»: Սմազինն այդ ժամանակ
ազիտացիա յեր մղում վնչ թե սկզբունքորին, վոչ
թե տուրքադրման դեմ, այլ «մեծաքանակ» (огромный)
տուրքադրման դեմ: Նա ճգնում եր ապացուցի վոր
Ամսիսում կուլակ չկա, այլ բոլորն աշխատավոր գյու-
ղացիներ են: Ազիտացիայի համար Սմազինին քարշ
տվին դաւառ: Նա բացատրություններ տվեց այնտեղ:
Ահա ինչ ե պատմում այդ մասին Սմազինը «Գյուղը
ՆեՊ-ի ժամանակ» փողովածուի մեջ տպված նամա-
կում, վոր բաժանվեց Ռեկ XIII համագումարի պատ-
գամավորներին:

«Յեա կանգնած եյի դերի ընկած թուրքի պես
և մի բառ անգամ չեյի հասկանում: Իսկ հայհոյանք-
ները տեղում եյին ու տեղում: Սպառնալիք սպառնա-
լիքի յեռեկից:

— Ահա տես, սա քու կարծիքով կուլակ չէ, սա
աշխատավոր ե, — ցույց տվեց գործկոմի նախագահը
ցուցակում մի անուն:

Կարդում եմ.— Իմիտրի Իվանովիչ Սազանով. տուն,
ձի, 1 քուռակ, 2 կով, 10 վոչխար, 2 խոզ և այլն:

— Վնչ, ասում եմ, դա կուլակ չէ: Այդ գյուղացուն
յեա լավ եմ ճանաչում: Հաճախ ամառը ծեղին, հս-
պես՝ Ժամի 4-ին տեսել եմ այդ նույն Սազանովին
դաշտ գնալիս 2 ձիով, իր աշխատողի հետ կողք-կող-
քի: Հնա, իրեն ոգնելու համար նա մի աշխատող ել ե
վարձել: Բայց աշխատող, վոչ թե ժաւի:

Այնուհետեւ նույն վոգով խորհրդածություններ.
բաժան են, վոր կուլակը վարձու աշխատավորի հետ
«կողք-կողքի» նստի, կուլակը կուլակ չի լինի, վոչ ել
«աշխատող»-ը՝ մշակ:

Այս խորհրդածությունները, վոր շատ ընդող են
18 թ. ուսուցչության մեծամասնության համար, Սմա-
զինն անում ե Աղքատների Կոմիտեների շրջա-
նում՝ վոր իր ժամանակին մեծ հեղափոխական դեր ե
խաղացել գյուղում՝ հիմա՝ 1924 թ. *):

Ահա ինչպէս ե նա վերջացնում այդ շրջանի ժա-
սին իր պատմածը.—

«Բարեբախտաբար շուտով աղք. կոմիտեներն ել
լուծվեցին. սակայն «կուլակ» և «բուրժուայ» ամոթալի
անունները դեռ մնում են: Յեւ հիմա ել դեռ վերավո-
րում են նրանք աշխատավոր գյուղացուն: Այդ ար-
տահայտությունների դեմ մեր խուլ անկյուններում
պնդողը կռիվ պիտի մղել, նրանց պետք ե դուրս շը-
պրտել: Արդեն վաղուց ե դրա ժամանակը հասել:

Այնուհետեւ նա անցնում ե վարձկալ ջրաղացա-
տիրոջ պաշտպանության: Սա հիմնել ե ջրաղաց, հիմ-
նել ե դինգ, մահուդի գործարան, դինամո-մեքենա,
200 տան վարձով ելեկարականություն ե տալիս. ա-
ղալու համար ել վարձակալն, ի հարկե, վճարել ե տա-
լիս: Բարեխղճաբար ամեն բան կատարում ե և խոր-
հրդային իշխանության որենքների համաձայն ել

*) Գյուղը նեպի ժամանակ. Ռում համարել «կու-
լակ» և ում աշխատավոր. Թնչ են այդ մասին ասում
գյուղացիները. Լ. Ն. Սոսնովսկու առաջարկով.
հրատ. «Красная новь»-ի, Մոսկվա, 1924 թ. դինը 45
կողմի:

ապրում ես»--տեղեկացնում ես Սմազինը և առանց վարանման, գրգռված հարցնում ես. -- «Կարելի՞ չե վարձակալ ջրադաշտի բոլոր կողմերը համաբեր, յերբ նա գործն ազնվաբար ե տանում և ապրում ե խորհրդային որենքների համաձայն. ի հարկե վճի՞ր:

Ինչպես տեսնում ենք՝ Սմազինն ամբողջապես թե խորհրդային որենքների կողմն է, թե վարձակալի Բավական է, վոր շահագործումն ու կուտակումը կուտարվում ե հաշվի առնելով խորհրդային որենքները (ի դեպ՝ հապա մի փորձեր բուրժուային խորհրդային յերկրում չապրել համաձայն խորհրդային որենքների) -- և ուսուցիչ Սմազինը ծառայում ե. -- խնդրեմ, որենքները չի խախտում, ուստի վոչ բուրժուայ ե, վոչ կուտակ. ուստի կորչեն այդ հայհոյական անուշները...

Այս բանը բնորոշ ե ուսուցչության այն մասի համար, վոր իր անցումը դեպի խորհրդային հողը կատարում ե հին կուտակային դատարարական ծանր կոշիկներով, վոր նրան միշտ դեպի յետ են ձգողում: Սմազինը հատուկ անուշ ե, այլ հավաքական: Սմազիններ դեռ շատ կան: Վստահ չենք, վոր նրանք Կիևի պատգամավորի պատմած այն յիրեսունուկից ուսուցիչների մեջ չկան, վորոնք յեկեկ են Կոմկուտակցության մեջ գրվելու: Վերոկհետե հետաքրքրականը Սմազինի մեջ այն է, վոր նա անկեղծաբար հավատացած ե իր հավատարմությանը, և վոր նա իսկապես ուզում ե հավատարիմ լինել Խորհրդային իշխանության: Այդ հավատն ու ցանկությունը բավական են, վոր քաղաքական կյանքից հեռու դպրոցական աշխատավորն իրեն «կոմունիստ» զգար: Այստեղ մենք գործ ունենք միայն վարգապետական սկսբնավորության

հետ, վոր հետզհետե առաջ ե գալու, վորը սակայն, Սմազինները՝ կուտակների այդ «խորհրդային» պաշտպանների ժամանակն անցնելուց հետո, այնուամենայնիվ տանելու չե դեպի հեղափոխության իսկական բարեկամների և մարտիկների բանակը:

Ուսուցչի մի ուրիշ տիպ համադրվածքին ցույց տվեց մեզ ընկ. Կրուպսկայան, վոր դեռ քիչ ե պատահում, բայց արդեն կա: Բայց այդ հիմք ե տալիս կարծելու, վոր նա ժամանակին կգերակշռի գյուղում: Ընկ. Կրուպսկայան պատմում ե Պսկովի շրջաններից մեկի խրճիթ-ընթերցարանի աշխատանքների մասին:

— «Մյետեղ խրճիթ-ընթերցարանի գլուխն են կանգնած Լարցիկ ամուսինները:

Լարցիկը կոմունիստ ե, կարմիր դրոշի շքանշանով պարգևատրված, գյուղական դատավոր. իսկ նրա կինը, նույնպես կոմունիստ, գյուղական վարժուհի, 43 տարեկան, վորը վաղուց ե աշխատում գյուղում վորպես գյուղական վարժուհի, վորպես կուպերտիվի կազմակերպիչ, վորպես թերթի գործակալ, աշխատել ե քաղաքացիական Ֆրոնտում վորպես գթության քույր, աշխատել ե գյուղին խիստ անհրաժեշտ մի շարք ասպարեզներում: Նա կարողացել ե 10 ուրբլի (հիմա 5 ռ.) ռոճիկով կազմակերպել 1,500 հաճախորդ ունեցող խրճիթ-ընթերցարան և 20 փոքրիկ խրճիթ-ընթերցարան, «կարմիր գյուղական անկյուններ» անուշով, ցրված հարկվան գյուղերում, այդ կենտրոնական խրճիթ-ընթերցարանի հետ: Այս խրճիթ-ընթերցարանն իր գործունեության կենտրոնն ե դարձրել տեղեկատու աշխատանքը: Այստեղ են գտնվում գյուղացիները, տեղեկություններ են ստանում

հարկի, դատական վճիռների և բոլոր այն հարցերի վերաբերյալ յեղած որոշումների մասին, վորոնց մասին գյուղացիները համար անհրաժեշտ և տեղեկություն ունենալ: Գյուղացին կարող է այդ ծանոթություններն ստանալ խրճիթ-ընթերցարանում: Նրա շուրջ տարվում է գյուղատնտեսական, սանիտարական և իրավաբանական պրոպագանդ: Մի շարք աշխատանքներ կապված են մեկ անկյունում՝ խրճիթ-ընթերցարանում:

Կարգեվորները նույնպես հատուկ անուն չեն, այլ հավաքական, ինչպես և հավաքական գոյական անուն է երկտրոկայանի բանվորի պատմած Ռյադանի անուրակիլի ծխականությունը: Սակայն ամբողջ խնդիրն այն է, վոր Ռյադանի ծխականությունը գնա կա, մինչդեռ Կարգեվորն ազգեմ կան: Յեմ այս արդեն պատասխանն է սկեպտիկ կոմյերիտականների այն հարցին, թե վորտեղից ուսուցիչներ վերցնենք:

Ընկ. Կրուպսկայան առաջուց իր գեկուցման մեջ այդ պատասխանը տվել է ԿՅՆՄ-ին: «Ձի կարելի այն տեսլ, ինչ ասում է մեր ԿՅՆՄ-ը վորը մեծ գործ է տեսնում գյուղում, բայց վորը չափազանց տաքարյուն է և դոհ չե այն բանից, թե ինչպես է դրված զպրոցը գյուղում: ԿՅՆՄ-ն ասում է. — «Յեկեք յերեք ամսում ԿՅՆՄ-ները ուսուցիչներ պատրաստենք և նրանց գյուղ ուղարկենք»: ԿՅՆՄ-ները պիտի գյուղ գնանան, պետք է դառնան ուսուցիչ և գյուղաշխատանքները ղեկավարող, այդ էլ ԿՅՆՄ-ի հիմնական խնդիրներիցն է: Սակայն ԿՅՆՄ-ականը պիտի խմանա, վոր նա ամենապիտ չի ծելած, վոր ԿՅՆՄ-ի մեջ մտնելով ամեն բան չի խմանա, վոր նա համառո-

րեն դեռ պիտի սովորի. իսկ յերեք ամսում նրանից ուսուցիչ չի դուրս գա: Նա պիտի սովորի ընդհանուր կարգով, պետք է մտնի մեր բոլոր տեխնիկոսների և ԵՅՑ-երի կյանքի մեջ, պիտի բռնի ԿՅՆՄ-ական ուղին՝ դարձնելով այդ ուսումնական հիմնարկներն իսկապես մեր ուղած ուսուցիչներ պատրաստող զպրոցներ: Այդ ուսումնական հիմնարկները պետք է ստեղծվեն»:

Նույն վճռականությամբ Ժողկոմխորհի նախագահ ընկ. Ռիկովը դեմ արտահայտվեց ԿՅՆՄ-ի ներկայացուչին և Կիևի պատգամավորին:—

«Վերջին հոետորի ճառի մեջ, ինչ թվում է, մի փոքրիկ սխալ կա, — ասաց նա: Յերկու նկատառումով է նա նախազգուշացնում ուսուցիչներին և գյուղական մտավորականության դեմ. — «Նախ՝ վոր նրանք քաղաքական կոիվներին մեք դեմ են յեղել, յերկրորդ՝ վոր նրանք մեծ մասամբ հոգեվոր ծագում ունեն, ապա մատնանշեց ուսուցիչների կուլակների հետ լինելու մասնակի դեպքեր: Փաստերը ճիշտ են, բայց յեղրակացությունը սխալ է: Քաղաքացիական կոիվներից այնուամենայնիվ վեց տարի յե անցել: Անցել է ուրեմն կոմմունիստական — խորհրդային աշխատանքի վեց տարի: Բայց մենք տեսանք, վոր վոչ միայն ուսուցիչները, այլ ին ժիներներն էլ մեղ դեմ հյին: Սակայն այժմ ինժիներները մեղ հետ են աշխատում, և այդ ընդհանուր յերեկույթ է. մենք նրանց հետ միասին կազմակերպեցինք պետպլանը, վորը ներկայումս յերկիրը ղեկավարող ամենաշղթավոր օրգաններից մեկն է: Ուսուցիչը, վորն ավելի մոտ է կանգնած մասսաներին, պետք է կատարի այս թեքումը դեպի խորհրդային իշխանությունը: Ուսուցչական վերջին համադրումներից, վորի մասին Նադեժդա Կուստան-

տինովնան պատմում է, 18 թվի տղավորությունն է ստացվում. այսինքն՝ ուսուցչությունը նույն վոգեվորությամբ է վերաբերվում մեզ գործակցելու խնդրին, ինչ՝ բանվորներն ու գյուղացիք 1918 թվին, Այս ցույց է տալիս, վոր ուսուցչության մեջ վերածնություն է տեղի ունենում: Մեր խնդիրն է ոգտագործել այդ վերածնությունը հեղափոխության և խորհրդային իշխանության համար, չնայած վոր ուսուցչության մեծ մասի հայրն ու մայրը տերտեր-տերտերակին են: Յեթե ուսուցչությունը մասսաների մեջ է մտնում խորհրդային պատվանդանի վրա մեզ հետ ձեռք ձեռքի աշխատելու, ապա մենք գյուղաշխատանքների բարձրությունը չենք ըմբռնում, յերբ ուսուցիչներին ձեռք չենք մեկնում: Ուստի սխալ է այն յեղրակացությունը, թե ամեն ուսուցչի զգուշությամբ պիտ վերաբերվել: Հարցն այնպես պիտի դնել, վոր ուսուցչությանն ամբողջապես գրավենք խորհրդային իշխանության և Կոմկուսակցության կողմը:

Ինքնըստինքյան հասկանալի յե, վոր այդ չի նշանակում, թե միայն հին ուսուցչությունից պիտի զինվորագրել ուսուցիչ-հասարակական գործիչներին: Անհրաժեշտ է թարս լրացումներ ել անել: Սակայն բոլորովին սխալ կլինեք, յեթե Կոմկուսն աշխատեք ուսուցիչներ փնտրել միայն ԿՅԵՄ-ի շարքերում կամ սկսեք զինվորական ձևով զանազան կարճատև ժամանակամիջոցներում ուսուցիչներ պատրաստել: Խորհրդային իշխանությունն ու Կոմկուսը ներկա ուսուցիչներին պիտի խորհրդային ուսուցիչների կազմ ստեղծեն՝ նրանց զիտակից շերտերը բարձրացնելով և հասցնելով հեղափոխության խնդիրներին, միաժամա-

նակ և պատրաստեն նոր դաստուաւական-մանկավարժական ուժեր բանվորության և գյուղացիության շարքերից: Այս վերջինները պիտի դան փոխաբերնելու նրանց, ովքեր վոչ մի կերպ չեն կարող հրաժարվել Շեկցելից և հայր մերս-ից: Վորովհետև յերկրին մարդիկ են ալետք, վոր գալիք սերունդը դաստիարակենք աշխատավոր մասսաների հերոսական այն պայքարի վագով, վորը թեև իր առաջին շրջանը բոլորել է, պիտի ձգտի, սակայն, դառնալ հեղափոխական յերկրաբանութե դարաշրջան:

Ռ. Կ. Կ.-ի և Խորհրդային իշխանության ոժանդակությամբ հին ուսուցչության լավագույն մասը դեն է շարտել իրենից հին բուրժուական ցնցոտիները և վերանորոգվելով, վերանորոգելու յե մեր դեպրոցը, մեր գյուղի ամբողջ կենցաղը: Միաժամանակ դպրոց են ներհոսում պրոլետարական և գյուղացիական նոր ուժեր և թարմացում այն՝ ջերմ հեղափոխական յեռանդի ստեղծագործական թափով: Յեվ գյուղական դպրոցը կդառնա խորհրդային դպրոց, իսկ գյուղական ուսուցիչը՝ խորհրդային ուսուցիչ:

VII ԻՆԲՆԱՍՆՈՒԹՅԱՄ

Անշուշտ միամտություն է գյուղական ուսուցչությունը հասարակական-կուլտուրական աշխատանքների համար ոգտագործելու խնդիր դնել, յեթե Կոմկուսը հնարավոր համարե ուսուցչին նույն յեղեկի նյութական դրության մեջ թողնել, ինչպես մինչև հիմա յեղել է: Արդին Կուսակենտկոմի 1924 թվի մարտ ամսվա շրջաբերական նամակը տեղական կուսկազմակերպությունների ուշադրությունն է հրավիրում այն

բանի վրա, նոր անհրաժեշտ է ամեն կերպ բարեկա-
վել ուսուցչի նյութական դրութիւնը: Այդ նամա-
կում ասված է. — «Զգտելով դործնականում գյուղա-
կան ուսուցչութեանը ժողովրդական կողմնակցութեան
հրապարակային իշխանութեանը՝ կուսակազմակերպութեան-
ները մեծ տակաւ և ուշադրութեամբ պիտի ցուցաբերեն
ուսուցչութեան թե՛ կուլտուր-քաղաքական պա-
հանջները և թե՛ նյութական կարիքների նկատ-
մամբ՝ ի նկատի առնելով, վոր գյուղական ուսուց-
չութեան նյութական դրութեան բարելավումը ան-
հրաժեշտ նախադրյալն է այն քաղաքականացման աշ-
խատանքների, վոր պիտի տարվեն թե՛ ուսուցչութեան
մեջ, թե՛ գյուղում: Կազմակերպութեանները պիտի
ոժտանալեն տեղական լուսարժիւններին, վոր գյու-
ղական ուսուցչի աշխատավարձը բարձրացվի, վոր
նրա ոռճիկը ժամանակին վճարվի, վոր նրան վառե-
լիք, լուսավորութեան տրվի և այլն»:

Այս նամակի տարածումից $2\frac{1}{2}$ ամիս և անցել,
բայց ուսուցչութեան դրութիւնը դեռ չի փոխվել:
Ուսուցիչները շարունակում են ապրել «ինքնասնու-
թյամբ», ինչպէս արտահայտվում է ընդ. Կրուպսկա-
յան: Ռոճիկն առաջվա նման 5 — 10 ուրլի յե, վորի
վճարումը կատարվում է ըստ այն դվարձալի դիալոգի,
վորով Մոսկվայի մի յերդիժաթերթ բնորոշում է գյու-
ղական ուսուցչի վիճակը. —

— Հը, դործերը կարգի՞ յեն ընկնում:

— Այո. յես ամսական 12 ուրլի չեմ ստանում:

— Բախտավոր մարդ. յես ել ամսական 15 ուրլի
չեմ ստանում:

Ընկ. Կրուպսկայան կրպրական նյութերի և

լուսավորմանի գյուղական դպրոցները ուսումնասի-
րութեան տվյալների հիման վրա բնորոշում է ժողո-
վրդական լուսավորութեան դրութիւնը վորպէս «սար-
սափեցնող»: Նույն չափով սարսափեցնող է և ուսուց-
չի դրութիւնը:

— Մկրատի սեղմումը — ասում է նա — ուսուցչի
համար այն նշանակութեանն ունի, վոր հացի գինը
բարձրացել է, և նա 10 — 12 ուրլով ավելի քիչ հաց
կարող է գնել, քան առաջ 4 ապրանքային ուրլով
կարող եր գնել: Իսկ այդ խղճուկ ոռճիկն ուսուցիչն
ստանում է 1 — 2 ամիս ուշացումներով, յերբեմն ել
բոլորովին չի ստանում: Հաշվետվութեանների մեջ
այսպիսի արտահայտութեաններ կարելի է գտնել. —
«Ուսուցչին վոչոք չի կերակրում, նա ինքն իրեն և
կերակրվում»:

Վերջերս լույս տեսած (ալմանախ «Крыс», № 3
1924) Ա. Ուսպենսկու «Վերապատրաստութեան» պատ-
մվածքի մեջ, ուր նկարագրվում է շրջանային ուսու-
ցիչ Ագրուկինի թշվառ կյանքը, դպրոցական աշխատա-
վորների ոռճիկի վճարման պատկերն այսպէս է ներ-
կայացված. —

«Ագրուկինը վարիչի առանձնասենյակից դուրս
դալով մոտենում է գանձապահուհուն, վորն աչքի յեր
ընկած իր անմատչելիութեամբ:

— Ի՞նչ կա ոռճիկի մասին, — հարցնում է նա զգուշ
և միաժամանակ փաղաքշորին:

— Ռոճիկի մասին, — դժգոհ մրթմրեաց անառիկը,
տես ի՞նչ է ուզում:

— Այո, յես կարծում եմ... ավելի փաղաքշական
և քաղաքավարի շարունակում է Ագրուկինը:

թյունների տխուր ալբոմը շատ և շատ սեփական ցայտուն նմուշներով լրացնել կարող են:

Այսպես թե այնպես բոլորովին ավնայտ և, վոր լուսաշխատավորից, այդ արարածից, վոր «վոչ գետնին և սողում, վոչ ջրում լողում», վորեւ լուրջ բան պահանջել անհնար և, քանի դեռ այդ ինքնասուն եյակը չի դրված այնպիսի պայմանների մեջ, վոր սա իսկական լուսաշխատավոր դառնալու հնարավորություն ունենա, վոր նա խոտաճարակությունից ազատվի և քիչ թե շատ տանելի սնունդ ստանա:

Այս բանը հարկավ չի կարող նկատի չառնել Կոմկուսը, քանի վոր նա հիմնովին և զբաղվել ուսուցչի խնդրով: Յեթե Կենտկոմի շրջաբերականը տեղական կազմակերպություններին առաջադրում և ոժանդակել տեղական լուսբաժիններին՝ ուսուցչության նյութականը բարվոքելու, ապա նա մի կոնկրետ վորոշում և կայացնում, վորը յեթե իրականացվի, գյուղի դպրոցական աշխատավորի դրությունն զգալի կբարելավվի: Ընկ. Ռիկովը գյուղի աշխատանքի մասին արտասանած իր ճառի մեջ Կենտկոմի այդ վորոշման մասին Կոմկուսի համագումարին հեղինակավոր հայտարարություն արեց:—

«Յեա կուզեյի ուսուցչության խնդիրն ել շոշափել,— ասաց նա: Այս հարցը Կենտկոմի հատուկ խորհրդակցության նյութն և յեղել: Կազմվել և հատուկ հանձնաժողով, ուր մենք վորոշեցինք աշխատել անհապաղ ավելացնել ուսուցչի աշխատավարձն այնպես, վոր այն յեկող տարի ամսական յերեք չերվոնցից պակաս չլինի: Յեա չզրտեմ, թե ինչ դուրս կգա: Սակայն անհրաժեշտ և գերազույն ճիգ թափել, վոր այդ նպատակին հասնենք»:

Յեթե այս հայտարարությունը զուգադրենք Լենինի հոգվածից բազմիցս բերված և կրկնված այն ցիտատի հետ, թե «ժողովրդական ուսուցչիչը մեզ մոտ այնպիսի բարձրության պիտի հասնի, ուր նա յերեք չի յեղել», կամ՝ «գլխավորը, գլխավորը, գլխավորը նրա նյութական դրության բարելոքումն և», ապա պիտի ընդունենք, վոր հիտզհետե, պետության արամադրության տակ գտնված միջոցների համապատասխան, Իլյինի պահանջը կկատարվի և արդեն իսկ կատարվում և:

Դեռևս դժվար և ասել, ինչ չափով կհաջողվի Կենտկոմի վորոշումն իրագործել (Ռիկովը, ինչպես տեսնում ենք, շատ զգուշ և խոսում հեռանկարների մասին), քանի դեռ հնարավոր չի վորոշել՝ արդյոք 1924-25 թվերի բյուջեն լուր կտա ուսուցչի աշխատավարձը բարձրացնելու: Բայց մի բան արդեն անկասկած և՛ վստթարն անցել և, ինքնասնությունը վերջանում և:

VIII

ԻՆՉ Ե ՊԱՀԱՆՋՈՒՄ ՌԻՍՈՒՑՆՈՒԹՅՈՒՆԻՑ

Ռ. Կ. Կ Ը

Հիմնական և ամենակարեւոր յեղրակացությունը, վոր ուսուցչությունը պիտի հանի Ռ. Կ. Կ-ի XIII համագումարի վորոշումներից, այն և, վոր Կոմկուսն այլևս անվստահություն չի տածում ուսուցչիներին, ընդհակառակը՝ կուսակցությունն իր վստահությունն և տալիս նրան՝ հանձնարարելով, վոր նա աշխատավոր գյուղացիության մասնանիների մեջ լայն հասարակական գործունեյություն ցույց տա: Անշուշտ Կոմ-

կուսը հաշվի յե առնում այն, վոր ուսուցչութիւնը հեղափոխութեան տարիներին նրանից հեռու կանգնած լինելով ի վիճակ չե միանգամից ձեռնարկել կուսուր-քաղաքական աշխատանքի ժողովրդի մեջ, առանց կանխաւ պատրաստվելու և վորոշ չափի ինքնազոր-դացման: Շատ բաներից ուսուցչիչը պիտի ձեռք վեր-ցնի, շատ բան նոր սովորի:

Դեռ իր շրջաբերականում Կուսկենտկոմը ան-հրաժեշտ ե գտնում լաւորել կուսակցութեան ուշա-դրութեանը, վոր գյուղական ուսուցչութեան ինքնա-զորագուման խմբակային պարապմունքները ճիշտ մարքսիստական հոդի վրա դրվեն: Համագումարում ուսուցչութեան այս վերադաստիարակման աշխատան-քին մեծ կարեւորութիւնն է տված: Պրոպագանդի խնդրին վերաբերյալ բանաձեւի մեջ ասված է.

«Այդ նպատակով տեղական կուսկազմակերպու-թիւնները գյուղական ուսուցչութեան կուսուր-քա-ղաքական պատրաստութեան մակարդակի բարձրաց-ման աշխատանքին սխտեմատիկ և ծրագրված բնույթ պիտի տան հետևյալ միջոցներով:

1) Պարբերական դասընթացներ կազմակերպել ուսուցչութիւնը մանկավարժորդին և քաղաքակա-նորեն վերապատրաստելու:

2) Ուսուցչութեան մեջ մարքսիստորեն դրված ինք-նազորագուման խմբակներ կազմակերպել՝ հատկա-պես կուսակցութեան և խորհրդային իշխանութեան քաղաքականութիւնը գյուղում ուսուցնողներին: 3) Ամրացնել և զարգացնել լուսաշխի տների ցանցը, ուր պիտի կենտրոնացած լինի ուսուցչութեան արո-ֆեսիոնալ և հասարակական քաղաքական վերադաս-

րատաութեան աշխատանքը: Այս աշխատանքի զխա-վոր պայմաններից մեկն էլ՝ ուսուցչին անհրաժեշտ գրականութեամբ (լրագիր, ամսաթերթ, դասագիրք, ձեռնարկ) հպառագիներն է:

Ուսուցչութեան քաղաքական գիտակցութեան բարձրացման մեծ դարկ կտա ուսուցչութեան համա-կումարը, վորի հրավիրումը Կոմկուսի համագումարն տնհրաժեշտ գտավ: Այդ համագումարին կհավաքվին գյուղական ուսուցչական մասսաների ներկայացու-ցիչները, վորոնք կքննեն գյուղի բոլոր դպրոցական աշխատանքների կարեւորագոյն խնդիրներն ու իրենց օնիական կարիքները և կարտահայտեն իրենց վերա-բերմունքը դեպի Կոմկուսակցութեան և խորհրդային իշխանութեան քաղաքականութիւնը: Ուսուցչական համագումարի վորոշումները մեծ նշանակութիւն կունենան թե ամբողջ գյուղական ուսուցչութեան և թե Կոմկուսակցութեան համար, վոր ձգտում է իր գյուղական աշխատանքների մեջ ուսուցչի վրա հեն-վել:

— Թե ինչպիսին է լինելու այդ համագումարը, ցույց է տվել Զինովյեվն իր կուսհամագումարի ճա-նապարհում. «Համագումարը վորոշեց, վոր տեղական կազ-մակերպութիւններն ամբողջ ուշադրութեանը դար-ձնեն ուսուցչութեան առաջին համամիութենական համագումարին, վոր հուլիս ունենալ հինց այս տարի հրավիրելու: Մենք պետք է աշխատենք, և այդ գոր-ծում ուսուցիչը մեզ պիտի օգնի, — վոր այդ համագու-մարին քաղաքի ուսուցչութեան բարձր շերտը չլինի, մարին քաղաքի ուսուցչութեան բարձր շերտը չլինի, այլ, վոր մենք այնտեղ ունենք գյուղական ուսուց-չութեան լայն խավերի իսկական ներկայացուցչութեան:

վորն ավելի յե կապված՝ գյուղի և դավառական քաղաքների հետ: Կասկած չկա, վոր այստեղ ընդունված վորոշումը կիրադործենք:

Այս համագումարը հնարավորութիւն կունենա ուսուցչութեան աճող տկաւիւթութիւնը կուսակցութեան և պետութեան համար անհրաժեշտ աշխատանքի հունի մեջ դնելու:

Գյուղի կուլտուրական մակարդակը շատ ցած է: Գյուղը խաւար է, անգրագետ, նախապաշարված, սնահավատ: Ուստի ուսուցչութեան ամբողջ ճիգը պիտի գործ դրվի առաջին հերթին անգրագիտութեան դեմ կռիւն: Ուսուցչութեան քաղաքակրթական աշխատանքի այս մասը միաժամանակ և մեր պետութեան ամենակարեւոր քաղաքական խնդիրն է: Ընկերակցական ղեկուցման տոթիւ հանած բանաձեւի մեջ ասված է. — «Մեր գյուղի ներկա կուլտուրական մակարդակի ցածութեան պատճառով յուրաքանչյուր քաղաքատանք անհրաժեշտաբար պիտի կառուցուի ինչի գրագիտութիւնը բարձրացնելու, ամենատարրական գիտելիքները տարածելու, ամենատարրական կուլտուրական ծառայութիւն մատուցանելու աշխատանքի հետ»:

Այս աշխատանքի դարդացման համար բաւական նպաստավոր հող կա: Վորոշ չափով թեքում է առաջացել գյուղական աշխատավոր մաստանքի արտադրութեան մեջ յոթ տարվա հեղափոխութիւնից հետո: Պարապելու ձգտումը հետզհետեւ աճում է: Շատ դիպքերում գյուղական ուսուցչից է կախված՝ թույլ չտալ, վոր այդ ձգտումը մարի:

Թերթն սկսում է խախտնցել գյուղը: Այդ մա-

ւին վկայում են գյուղական թերթերի արագ աճումը և նրանց բաժանորդագրութեան շատանալը: Գերակշռում է գյուղական թերթերի անհատական բաժանորդագրութիւնը: Արդեն մոտ մի միլիոն թերթ է դնում գյուղը: Բայց այդքանն իհարկեւ բաւական չէ: Ուսուցիչն այնպիս պետք է անի, վոր գյուղ մտնող թերթի բովանդակութիւնը ծանոթ դառնա ամբողջ գյուղական աղգաբնակչութեանը: Թերթերի բարձր ընթերցում, ղրույցներ կայն պետք է կիսագրագետ և անգրագետ գյուղացուն հնարավորութիւն տան, վոր նա դուրս հանի ներքին և միջազգային կարեւոր անցուդարձից:

Հարկավ, ուսուցիչը պետք է իր քաղլուսավարական աշխատանքը կապի պետութեան և կոմկուսակցութեան գյուղում կատարած աշխատանքների հետ: Կուսհամագումարն ընդունում է, վոր գյուղում մեկ կուլտուր-կրթական կենտրոն պիտի լինի՝ խրճիթ-ընթերցարան: Սա գյուղական կուլտուր-քաղաքական կյանքի ոջաղն է: Այս աշխատանքի ծավալը պարզորոշ ձեւավորված է կենտկոմի շրջաբերականում:

ա) Անգրագիտութեան վերացում.

բ) Զանազան տեսակի հասարակական-քաղաքական վիճարանութիւնների կազմակերպում.

գ) Զանազան բանական ժամանցների (եքսկուրսիա, ֆիզկուլտի խմբակներ, ներկայացում, խմբագներ) և հեղափոխական տոնակատարութիւնների կազմակերպում.

դ) Գյուղթղթակցութիւններ, գյուղթղթակիցների խմբակների կազմակերպում.

ե) Գործակցել գյուղական թերթերի տարածման

(ազիտացի տնելով, վոր բաժանորդագրվեն), բարձր ընթերցումով և կարգացածը բացառելով և այլն.

դ) Հողանտառի միության կուլտուրական ձեռնարկություններին ոժանդակել.

ե) Կոոպերացիայի մասին տրոպապանգ տնել. կոոպերատիվ աշխատանքներին անմիջապես մասնակցել.

ը) Գյուղի պատգամավորական ժողովներին մասնակցել.

Այս խնդիրները լայն զարգացված և լուսարանված են XIII կուսհամագումարի բանաձևերի մեջ:

Ուսուցչության կուլտուրական աշխատանքը գյուղում խոչնդոտների կհանդիպի գրքերի, ձեռնարկների, գրադարանների և այլն բացակայության պատճառով: Կուսակցությունը միջոցներ ձեռք կառնի այդ դժվարությունները հաղթահարելու: Բայց պիտք է ինկատի առնել, վոր այս ասպարիզում շատ բան կախված է ուսուցչի նախաձեռնությունից և ինքնագործունեությունից: Յեթե լրագիրը հետզհետե սկսում է գյուղ մտնել, բայց և այնտեղ գրքերը դեռ աննկատելի չեն: Այդ մենք տեսանք վերևի որինտելով, յերբ ուսուցիչը գյուղացիներից հավաքած փողով գիրք է առնում: Սակայն աչքաբաց ուսուցիչը գլխի կընկնի և հաջողությամբ գիրքը թերթով կը փոխարինի:

Կ. Վ. Կոտրոխովը 1923 թ. լույս աեսած «Со-временность и обществоведение в школе» հավաքածուի մեջ մի հետաքրքիր որինակ է բերում: Մեր ներքին և միջազգային ընթացիկ կյանքի բացարձակ անտեղյակությունն ստիպեց ինձ գրքի փոխարինել լը-

րագիրը վերցնել վորպես աշխատանքի նյութ: Սկսեցի սգտվել «Известия»-ի հերթական համարներից: Ընթերցման փորձն անցավ անաջող.— առաջնորդոյն անհասկանալի յեր, իսկ մյուս նյութը՝ իրաց առյալ լուրերի բաժինը՝ անհետաքրքիր և անհասկանալի: Թերթը տարա դասարան և բացատրեցի՝ ինչպես դուռի հանել լրագրական նյութերից: Վորովհետեւ հասարակական կյանքը հիմնված է տնտեսական հարաբերությունների վրա, ուստի առաջին հերթին մենք դուրս բերինք այն, ինչ վերաբերում եր հասարակության տնտեսական կյանքին: Այնուհետեւ աշխատել նյութ ունեցանք բնորոշելու, թե ինչ հասարակական և քաղաքական փոխհարաբերություններ կան մեզանում և արտասահմանում: Այնուհետեւ անցանք հասարակա-կան-հոգեկան պահանջներին: Այս աշխատանքը սակայն դժվար է և մանրակրկիտ: Անհրաժեշտ է թերթից վերցնել մի կենտրոնական թեմա, վորպեսզի հետաքրքրություն և ուշադրություն առաջանա: Նոյեմբերի վերջերին թերթերը խորհուրդների X համագումարին պատրաստվե-լու համար նյութեր եյին տալիս: Յես վերցրի X հա-մագումարը վորպես հիմք, և մենք սկսեցինք ուսում-նասիրել նյութերը: Ուշադրությամբ մենք ուսում-նասիրեցինք համագումարի ծանուցագիրը, և յերբ բացվեց համագումարը, արդեն կարողանում եյինք հետաքրքրությամբ հետևել նիստերին: Այդ ժամա-նակներին մենք գնում եյինք 2 թերթ՝ «Известия» և «Экономическая жизнь»: Հատուկ ուշք եյինք դար-չնում համագումարի կազմի, տեղերի տեղեկագրու-թյունների և ընկ. համենովի ճառի վրա, վորը մեզ յոտիկից ծանոթացրեց ներքին և միջազգային գրու-

թյանը: Այդ ճառին հատուկ զեկուցում նվիրվեց. հատուկ զեկուցումներ նվիրվեցին ընկ. Բագդանովի և ընկ. Լուսնաչարսկու ճառերին:

Այս որինակը ցույց է տալիս, վոր յեթե ուսուցիչն անկեղծ ցանկանա դպրոցական աշխատանքները կապել մեր Խորհրդային իրականության հետ, միշտ ել անհրաժեշտ ուղին և միջոցները կգտնի, թեկուզ անհրաժեշտ դասագրքեր ել չլինեն: Անշուշտ գյուղական ուսուցիչը գործ ունի հաճախ այնպիսի յերեխաների հետ, վորոնց «Известия»-ն մատչելի չէ. բայց նա կարող է ոգտագործել «Крестьянская газета»-ն կամ «Беднота»-ն: Յերբ ուսուցիչը հետի խորհրդային յերկրների հասարակական-քաղաքական կյանքին, յերբ նա մասնակցի մեր պետական շինարարությանը, նրա համար հեշտ կլինի մեր գյուղական դպրոցի վերակազմությունը, ինչպես և խորհրդային ամբողջ գյուղի. իհարկե մի քանի անխուսափելի դժվարություններ ել կլինեն՝ գրքեր և ձեռնարկներ չլինելու պատճառով:

Յերկու խնդիր և դրված ուսուցչի առաջ.—

1) կապել դպրոցը ժամանակակից հեղափոխական վոգու հետ և 2) կապել մեր ժամանակը հեղափոխական դպրոցի և լուսավորության հետ: Հեղափոխությունը լուսավորության և լուսավորությունը հեղափոխության— ահա այն ուղին, վոր հեղափոխությունն անպարտելի յե դարձնում: Դեպի այս ուղին և կանչում ուսուցչին Ռ. Կ. Կուսակցությունը:

ՔԱՂՎԱԾՔՆԵՐ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ԲԱՆԱԶԵՎԵՐԻՑ

1. ԿԵՆՏՆՈՄ-Ի ՀԱԾԿԵՏՎՈՒԹՅԱՆ ԱՌԹԻՎ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ ԲԱՆԱԶԵՎԻՑ

Համագումարը հանձնարարում է բոլոր կազմակերպություններին, վոր մեծ ուշադրություն դարձնեն քաղաքի և գյուղի ուսուցչության, գյուղատնտեսների և գյուղական աշխատավոր մտավորականության մյուս խավերի լավագույն մասի հետ մոտից կապվելու վրա: Այս նպատակով կուսակցությունը պետք է առաջին հերթին լուրջ ուշադրություն դարձնի այդ շերտերի նյութական դրություն լարելալման վրա: Յեթե այս խնդրում կուսակցությունն ուղիղ ընթացք բռնի, շուտով կհասնի այն բանին, վոր այդ շերտերը դառնան Խորհրդային իշխանության և կուսակցության գաղտնիքների տարածողները գյուղացիության լայն զանգվածներում: Բոլոր կուսակազմակերպությունները մասնավորապես ուշք պիտի դարձնեն նախապատրաստելու առաջին համամիութենական ուսուցչական համագումարը և աշխատեն, վոր այդ համագումարին խոշոր մեծամասնությամբ ներկա լինեն տեղական գյուղական ուսուցիչները, վերապահի համագումարն իսկապես կարողանա իրագործել այն մեծ պահանջը, վոր նրա վրա դնում են պայմանները:

2. ԿՈՈՂԵՐԱՑՈՒՄԻ ԲԱՆԱԶԵՎԻՑ

Գյուղական կոոպերատիվ-շինարարական աշխատանքին պիտի քաշել ԿՅԵՄ-ի, ՓՈԿ-երի և հողանտառ միությունների կազմակերպություններին: Գլխավորապես

վարը և նրա տեղական որգաններն իրենց գյուղական կուլտուր-լուսավորական գործունեությունն ժամանակ հատուկ ուշադրություն պետք է նվիրեն կոպերատիվ գաղափարների պրոպագանդին՝ գրավելով այս գործի համար ուսուցիչներին, ճեղական կուսորգանների հատուկ ուշադրությունը պիտի դարձնել այն բանի վրա, վոր գյուղական կոմբիլի բոլոր անդամները մտնեն կոպերատիվի մեջ և գործոն մասնակցություն ցույց տան կոպերատիվ կազմակերպությունների աշխատանքներին:

3. ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆԻ ԲԱՆԱԶԻՒՆԸ

Ուսուցչության անկասկած մերձեցումը Խորհրդային իշխանության և Կոմկուսակցության, հնարավոր է դարձնում ուսուցչին Խորհրդային հասարակականության շրջանակի մեջ առնելու Անհրաժեշտ և գյուղական ուսուցչի աշխատավարձն ավելացնել, նրա վերապատրաստության աշխատանքն բաժնեկցել, դրա վրա նրան ամեն տեսակ կուլտուրական աշխատանքի՝ հատկապես ծառայելու գյուղի հասարակությանը զրքով և լրագրով և ԿՅՆՄ-ին առաջադրել կուլտուրական աշխատանքի հողի վրա մոտենալ ուսուցչության:

4. ԲԱՆԱԶԻՎ ԳՅՈՒՂԻ ԿՅՈՒՏՈՒՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

1. Այժմ գյուղը ուղեխնդիր վիճակում է, ապրում է բեկման մի շրջան. այժմ նրա նոր դեմքն է խժորվում: Խորհրդային իշխանության և մեր կուսակցության բախտը կապված է այն բանից, թե ինչպես

ե լինելու այդ նոր դեմքը. ուստի գյուղի աշխատանքը ավելի մոմենտում ամենակարևորներից, ամենահորվածայիններիցն է:

2. Կուսակցության, գլխավորումով և ԿՅՆՄ-ի վերջին ժամանակներս կատարած գյուղի հետազոտությունը ցույց է տալիս, վոր գյուղի կուլտուրական մակարդակը շատ ցած է, վոր սովորական ագիտացիան և պրոպագանդը նրա հետաքրքրությունը համարյա չեն շարժում այն պատճառով, վոր Թերթեր ու գրքեր չեն ընկնում գյուղը, չեն զբաղվում գյուղով, ուստի գյուղացիների համար շատ էլ հասկանալի չեն:

3. Մեր գյուղի այս կուլտուրական մակարդակի պատճառով այնտեղի յուրաքանչյուր քաղաշխատանք կապված է նրա գրագիտության բարձրացման, ամենապարզ գիտելիքներ տարածելու և նրան ամենատարրական կուլտուրական ծառայություններ մատուցանելու աշխատանքների հետ:

4. Ընկ. Լենինն իր վերջին ճառերի մեջ հաճախակի խոսել է այն մասին, վոր այսուհետև սոցիալիզմի ուղիով առաջ ընթանալը հնարավոր է միայն գյուղի կուլտուրական զարգացման պատվանդանի վրա: Կոմսոնիզմի հաղթանակի համար քաղաքացիական աշխատանքը հիմա ամենահեշտն է:

5. XII համագումարից ի վեր սլարդ նկատված է գյուղի արթնացումը, միջակ և մանր գյուղացիության ձգտումը կազմակերպվելու՝ իրենց անտեսությունն ու կուլտուրական մակարդակը բարձրացնելու համար, — այդ բոլորը գյուղի կուլտուրական աշխատանքի համար ժամանակակից բույնն առանձնապես նպաստավոր են դարձնում:

6. Այն, ինչ քաղաքացիական իրավունքային հիմա արվում է գյուղում, շատ քիչ է և այդ աշխատանքը տարվում է անհամաչափ ու հաճախ անհավասարակալությամբ: Ուժերն ու միջոցները ցրված, պառակտված են, ուստի ավելի քիչ արդյունք են տալիս, քան կոային, յեթե ընդհանուր ծրագիր լիներ:

7. Անհրաժեշտ է ունենալ կուսակցության կողմից հաստատված՝ գյուղի քաղաքացիականությանը պարզ ծրագիր, ապա այնուհետև բոլոր ուժերը միացնել կենսագործելու այն:

8. Վերջին կուսահամագումարները շրջանային խրճիթ-ընթերցարանն ընդունել են վորպես հենակետ, կենդրոն գյուղի բոլոր քաղաքացիականությանը: Պետք է շտապել արագ վերջացնել այս գավառական խրճիթ-ընթերցարանների շուրջը գավառի բոլոր գրադարանները, խմբակները, լիկեյայանները և այլ կուտուր-լուսավորական հիմնարկները կենտրոնացնելու աշխատանքը:

XII Համագումարից հետո ժամանակը ցույց տվեց, վոր ուղիղ զբաղմունքը շրջանային խրճիթ-ընթերցարանը (վորը բարենպաստ պայմաններում դառնում է ժողովրդական տուն) իսկապես մի շատ կենսունակ կենտրոն է դառնում, վոր հիմա արդեն լուրջ ազդեցություն է թողնում գյուղի կուլտուրական կյանքի վրա:

9. Խրճիթ ընթերցարանի ամենակարևոր աշխատանքը պիտի լինի տեղեկատվությունը (բառիս ամենալայն իմաստով): Այս նպատակով պիտի կազմակերպել տեղեկատու սեղան: Աշխատանքը պիտի հիմք ունենա խրճիթ-ընթերցարանի ամուր հիմքերի վրա:

զբված գրադարանի կորիզը, մշակված ծրագրով խրճիթային պարապմունքները, անդրագիտության վերացման կայաններն ու ամեն տիպի մեծահասակների դպրոցները, վորոնք պիտի ունենան նաև կարճատև գործնական կուրսեր: Թերթերի ընթերցանությունը, գյուղից դեպի քաղաք աշխատանքը, վոր սովորեցնում է լավ դիտել ու հասկանալ շրջապատը, շրջապատը լուսաբանող պատի թերթը, վոր գյուղական կյանքում հասարակականությունն է մտցնում, — հա խրճիթ-ընթերցարանի հիմնական աշխատանքները: Խրճիթ-ընթերցարանի կապը հարեկան գյուղերի գրադարանների և շարժումների հետ լրացնում է այդ աշխատանքը:

10. Վոչ մի գյուղական աշխատանք չպիտի տարվի առանց խրճիթ-ընթերցարանի հետ կապ հաստատելու, վորը պիտի միացնի գավառի ամբողջ քաղաքացիականությանը: Գավառի քաղաքականությունը՝ աշխատանքն ու ժողովրդական համար՝ պիտի մենակա խրճիթ-ընթերցարանի մի խորհուրդ, վորին պիտի մասնակցեն տեղական գյուղացիությունից, գործկոմի բնիշից, կյանքից, կոոպերացիայից, լուսաշխի և հողատնտեսի միություններից ներկայացուցիչներ:

11. Անհրաժեշտ է, վոր անմիջականորեն՝ ավյալ մոմենտում գյուղի աշխատանքի համապետական կարեվորությունն աչքի առաջ ունենալով՝ գործոն մասնակցություն ցույց տան աշխատանքին՝ ընդհանուր ծրագրով: Գյուղի կուլտուրական մակարդակը բարձրացնելու գործում արհմիությունները մեծ դեր կարող են խաղալ, յեթե նրանք ճիշտ ուղի բռնեն:

12. Գյուղի աշխատանքների մեջ հատկապես մեծ է լուսաշխի միություն դերը: Յերբ ուսուցչությունը

քաղաքական թեքման շրջանում է, տեղական լուսաշխի արհմիության բջիջները համապատասխան յեռանդ ու ձեռնարկներով պիտի ցուցաբերեն, վոր ուսուցիչը խորհրդային հասարակականության ստեղծման մեջ մեծ ուժ դառնա գյուղում: Անհրաժեշտ է գյուղական ուսուցչությունը դեպի քաղաքականության աշխատանքը պրավելու խնդրին առաջնակարգ նշանակություն տալ և ուսուցչին սպառազինել այդ աշխատանքի համար անհրաժեշտ նյութերով (թերթ, գիրք և այլն):

13. Հողմողկոմի և հողանտառմիության որդանների միջոցով անհրաժեշտ է գյուղատնտեսին և հողաշափին քաղաքականության մեջ քաշել՝ նրանց սերտ կապելով վորոշ խրճիթ-ընթերցարաններին:

14. Անհրաժեշտ է, վոր Հուսիսային, Առավելոմը, Սոցապը և այլ խորհրդային որդանները, վորոնք գյուղի հետ կապված են, նույնպես իրենց ուժերը լարեն գյուղում իրագործելու քաղաքականության միասնական ծրագրերը:

15. Պետք է ամեն կերպ ուղտագործել կարմիր բանակը գյուղի կապի համար: Արձակուրդ ունեցողների յերկրային գործառնների կազմային կազմի, վերակոչների միջոցով, կարմիր բանակայինների նամակների միջոցով պիտի գյուղը մոտեցնել խորհրդային պետականության ընթացիկ խնդիրներին:

16. Գյուղի լայն քաղաքականությանն առաջիկա տարուն պիտի դառնա ամենակարևոր հարվածային խնդիրը: Միայնակով այս ուղղութիւնով բոլոր պետական և արհմիութենական աշխատանքները՝ գրական, քաղաքական ու նրա տեղական անկախությունը պետք է ձգտեն բոլոր միջոցները և ուժերը կեն-

տրոնացնելու, խստորեն համաձայնեցված ծրագրով, այս բանի համար գլխավոր տեղը պիտի տալ խրճիթ-ընթերցարանին:

Այս նպատակով գլխավորությամբ իր, արհմիության և պետորդանների, կուլտուրական կազմակերպությունների ուժերը պիտի ուղղի գլխավորապես հետևյալ բաների վրա. —

ա) Մշակել մանրամասն մտածված նորմալ դասուցակ խրճիթ-ընթերցարանի համար և առանձին հարցերի վերաբերյալ լրացուցիչ գրացուցակներ:

բ) Հրատարակել գրագրարանի կոմպլեկտի համար անհրաժեշտ գրքեր:

գ) Կազմել չեղած կոմպլեկտներ և ուղարկել տեղերը:

դ) Պատրաստել և վերապատրաստել խրճիթ-ընթերցարանի համար ղեկավարներ կուլտուրացիների, մանկավարժական տեխնիկոսների և ԲՅՅ-երի կարճատև գասընթաց, կոնֆերանսների միջոցով:

յե) Գյուղական քաղաքականության խնդիրների համար հրատարակել հանրամատչելի ձեռնարկներ:

զ) Խրճիթ-ընթերցարանի աշխատանքներին քաշել գյուղխորհուրդներում կազմակերպված բոլոր փուլերին, կուսակցությունը, ԿՅՆՄ-ին, Կին-բաժնին, գյուղի բնակչության, արհմիություններին:

17. Մինչև հիմա գավառական բյուջեն քաղաքականությանն աշխատանքի համար սխտեմատիկորեն շատ չնչին տոկոս էր հատկացնում: Ծրշանային բյուջեն բոլորովին փոխինչ չէր տալիս այդ գործի համար: Անհրաժեշտ է հաստատուն գերեկալով. — ա) Մեծացնել գավառական բյուջեի այդ բաժինը, վոր հատկացված է

գյուղի քաղաքաշխատանքներին, մասնավորապես պետք է զավառական բյուջեյին կցել խրճիթ-ընթերցարանի վարչության ոռճիկը յուրաքանչյուր շրջանի հաշիվներից (նախկին չմեծացրած մասշտաբով) ինչպես և գրադարանապետի և շրջանային անգրագիտության լիկվիդատորի ոռճիկը: Ը) Շրջանի բյուջեյի մեջ մտցնել խրճիթ-ընթերցարանի ծախսերը և շրջապատական գծերի ոռճիկը (շրջանի մեծացրած ծախսերից):

18) Անհրաժեշտ է խրճիթ-ընթերցարաններին ինքնարժեքով գրքեր և թերթեր մատակարարել առանց փոխադրավարձի և իրավունք տալ նրանց ձրի թղթակցելու պետհիմնարկների հետ:

19) Կուսակցությունը պետք է ամեն կերպ ուժանդակի մեղծելու այնպիսի պայմաններ, վոր քաղաքացիները (վոր աշխատակցի և միջոցների ներդրումն չբաշխեն) գյուղի աշխատանքն այն չափերի հասցնել, ինչ հրամայականորեն ներկա ժամանակն է թելադրում:

5. ՄԱՄՈՒԼԻ ՄԱՍԻՆ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ ԲԱՆԱԶԵՎԻՑ

10) Անհրաժեշտ է ավելի դարգացնել գյուղական որաթերթերի ցանցը, ամուր հիմքերի վրա դնել գոյություն ունեցող թերթերը, ավելացնել նրանց տիրաժը, հարստացնել նրանց բովանդակությունը, ամրապնդել նրանց կապը գյուղի հետ՝ «գյուղթղթակցին գրավելով «բարձր ընթերցանության» խմբակներին, «թերթի բարեկամներին», «ընթերցող»-ների միջոցով և այլ: Գյուղթղթակցի աշխատանքը պետք է կու-

սակցության և խորհրդային որդանների միասնու ռ-ժանդակության հանդիպի»:

6. ԱԳԻՏՊՐՈՊԻ ՄԱՍԻՆ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ ԲԱՆԱԶԵՎԻՑ

Տեղական կուսակցական գյուղացիները սխառ-մասիկ և ծրագրված բնույթ պետք է տան գյուղա-կան ուսուցչության կուլտ-քաղաքական պարասու-թյան մակարդակի բարձրացման աշխատանքին՝ հե-նակառ ունենալով՝ 1) պարբերական դասընթացների կազմակերպումը՝ ուսուցչությանը մանկավարժորեն և քաղաքականորեն՝ վերապատրաստելու, 2) ուսուցչու-թյան մեջ մարքսիստորեն զրված ինքնադարգացման խմբակների կազմակերպությունը՝ հատկապես կուսակ-ցության և Խորհրդային իշխանության գյուղական քաղաքականությունն ուսուցչության միջոցով, 3) լուսաշխի տների ցանցի ամրացումն ու զարգացումը, ուր պիտի կենտրոնացած լինի ուսուցչության պրոֆեսիոնալ և հասարակական—քաղաքական վերապատրաստության աշխատանքը: Այս աշխատանքի գլխավոր պայմաննե-րից մեկն էլ ուսուցչին անհրաժեշտ գրականությամբ սպառազինելն է (առնալով, որաթերթ, դասագիրք, ձեռնարկ):

Կուսկոմները գյուղական ուսուցչների մեջ տա-նելիք աշխատանքի ղեկավարությունը պիտի ուժեղա-ցընեն լուսաշխի տեղական բաժանմունքների միջոցով, ամեն կերպ աշխատելով, վոր տեղական այս որդան-ներն ամրապնդվեն:

մակերազմություններն այնպես պիտի ոգնեն գյուղացիներին, վոր գյուղի կուլտուրական պետքերին ծառայելու մեջ մասնակցեն ԿՅՆՄ ԹԷ գործարանային և ԹԷ քաղաքային բոլոր բջիջները, առաջին հերթին գյուղի հետ կապված յերիտառարությունը: Միաժամանակ անհրաժեշտ և ջանալ, վոր այստեղ ել կուլտուրական աշխատանքը միացած լինի և իր բոլոր ճյուղերում սնվի գյուղացիության լավագույն շերտերը վերափոխող քաղաքական աշխատանքից:

Այստեղ հիմնական հարցը պիտի լինի հմտորեն քարոզվող բանվորների և գյուղացիների միության գաղափարը, առաջինների ղեկավարությամբ

<< Ազգային գրադարան

NL0216295

47.172

ԳԻՆՆ Ե 25 ԿՈՊ.

